

Житомирський державний
університет імені
Івана Франка

Deutsch-ukrainisches
FORUM e.V

Нариси до 30 років

німецького Возз'єднання і української „Революції на граніті“

Essays zu 30 Jahre

deutsche Wiedervereinigung und ukrainische Revolution auf Granit

ЗМІСТ

4	30 років Возз'єднання і Революції на граніті <i>Софія Сегін</i>
5	Мур не вистояв, граніт не витримав <i>Данило Полілуєв-Шмідт</i>
9	Справжня історія одного килима <i>Світлана Налапко</i>
10	Про камені <i>Тамара Мандич</i>
12	А що, якби не було “Революції на граніті”? <i>Яніка Бекер</i>
13	Революція на граніті для дітей <i>Іванна Безусяк</i>
17	Подорож у часі <i>Єлизавета Жданова</i>
19	Реконструкція, архівація, пам'ять і касета плівка <i>Татьяна Непипенко</i>
22	Не знати історії – означає завжди бути дитиною (Цицерон) <i>Валерія Мельник</i>
24	Дівчинка і дерево <i>Еміль Мюллер (псевдонім)</i>
25	Про Проект Фотобанк, Дизайн Контакт

Цитати сучасних свідків про „революцію на граніті“ Zeitzeugenzitate zur „Revolution auf Granit“

Салюк Андрій (Andriy Salyuk)	5
Дмитрий Клочко (Dmytro Klochko)	6
Олександр Доній (Olexandr Doniy)	8
Неда Неждана (Neda Nezhdana)	13
Володимир Даниленко (Volodymyr Danylenko)	15

INHALT

30 Jahre Wiedervereinigung und „Revolution auf Granit“ <i>Sofia Sehin</i>	3
Weder Mauer, noch Granit hielten Stand <i>Danylo Poliluev-Schmidt</i>	7
Die wahre Geschichte eines Teppichs <i>Svitlana Nalapko</i>	9
Über Steine <i>Tamara Mandich</i>	10
Was wäre, wenn es die Revolution auf Granit nicht gegeben hätte? <i>Janica Becker</i>	11
Revolution auf Granit für Kinder <i>Ivanna Bezusiak</i>	14
Eine Zeitreise <i>Ielyzaveta Zhdanova</i>	16
Rekonstruktion, Archivierung, Gedächtnis und Kassetten <i>Tetiana Nypenko</i>	20
Wer die Geschichte nicht kennt, bleibt für immer ein Kind (Cicero) <i>Valeria Melnyk</i>	22
Das Mauerblümchen und der Baum <i>Emil Müller (Pseudonym)</i>	23
Über das Projekt, Bildnachweis, Design Impressum	25

Zeitzeugenzitate zur Wiedervereinigung Цитати сучасних свідків про возз'єднання

Siegbert Schefke (Сігберт Шефке)	7
Dieter Haker (Дітер Гакер)	10
Ralf Haska (Ральф Хаска)	11
Christian Chemnitzer (Христіян Кемніцер)	12
Christian Dietrich (Христіян Дітріх)	19
Gerald Praschl (Геральд Прашль)	21

30 Jahre Wiedervereinigung und „Revolution auf Granit“ Sofiia Shein

Nach der Ernennung von Michail Gorbatschow zum Generalsekretär der Kommunistischen Partei der Sowjetunion im Jahr 1985, erhielten die sozio-ökonomischen Prozesse im sowjetischen Einflussbereich neue Impulse. Die politischen Richtungen „Glasnost“ und „Perestroika“ waren der Beginn des Niedergangs der repressiven Politik der Partei und gaben einen unmittelbaren Anstoß für das Erwachen der Zivilgesellschaft, in der Ukraine sowie in Ostdeutschland.

Deutschland feiert jedes Jahr am 3. Oktober die Deutsche Wiedervereinigung, die 1990 beschlossen wurde und das Ende des 45-jährigen Bestehens zweier völlig unterschiedlicher Teile Deutschlands markierte. Diesem Ereignis ging der Fall der Berliner Mauer im November 1989 voraus, der eine unerwartete, aber logische Entwicklung der Ereignisse im Zusammenhang mit der damaligen allgemeinen Krise des sozialistischen Systems darstellte. Die Vereinigung von DDR und BRD wurde zu einer der wichtigsten Phasen in der Entwicklung des modernen Deutschlands, und dieser Prozess dauert, wie Angela Merkel selbst betont, bis heute an.

Nach den ersten Mehrparteienwahlen im März 1990, die von Helmut Kohls Partei, der Christlich-Demokratischen Union (CDU), gewonnen wurden, wurde der Grundstein für eine weitere deutsche Einigung gelegt. Die letzte Phase dieses Prozesses umfasste am 12. September 1990 die Unterzeichnung des Vertrags, der die Wiedervereinigung Deutschlands und die volle Souveränität über seine eigenen inneren und äußeren Angelegenheiten endgültig regelte. Der 3. Oktober wurde zum Feiertag für die Vereinigung der neuen Ostdeutschen Bundesländer mit Westdeutschland erklärt, und rund 100.000 Menschen nahmen an dieser Feier in Zentrum von Berlin vor dem Brandenburger Tor teil.

Die Ereignisse von 1989/90 in Deutschland waren ein wichtiger Schritt für die weitere Entwicklung der deutschen Nation und wurden durch die friedlichen Proteste der betroffenen Bürger ermöglicht. Und obwohl die Vereinigung Deutschlands für die damalige politische Elite ein unmögliches Szenario zu sein schien, hatte die Gesellschaft ihre eigenen Pläne für die Situation, weshalb die Wiedervereinigung Deutschlands zu einem irreversiblen Prozess wurde.

Verzweifelte Journalisten wie Siegbert Scheffe und seine Kollegen riskierten ihre Freiheit und ihr Leben, indem sie heimlich ein Video des Leipziger Protestes am 9. Oktober 1989 vom Turm der Evangelisch-reformierten Kirche in Leipzig drehten. Daraufhin erfuhren noch mehr Menschen von den Protesten und der Geist der Solidarität eroberte die Straßen Ostdeutschlands. Siegbert Scheffe selbst erinnert

sich an diese Zeit: „Ich wollte die DDR-Führung nicht pieksen. Ich wollte die Regierung weghaben, die Mauer, den Stacheldraht“, und es gelang ihm, seinen Beitrag zur Deutschen Wiedervereinigung zu leisten.

„Revolution auf Granit“

Parallel zu den Prozessen in Deutschland, wurden auch in anderen Teilen Europas, wie zum Beispiel auf dem Oktoberplatz in Kyjiw, friedliche Proteste junger Menschen fortgesetzt, die als „Revolution auf Granit“ in die Geschichte eingegangen sind. Am 2. Oktober 1990 stellten die Organisatoren der Aktion eine Reihe politischer Forderungen, darunter die vorzeitige Auflösung der Werchowyna Rada, des Parlaments in der Ukraine, die Einberufung von Neuwahlen auf Mehrparteienbasis im Frühling 1991 und die Verhinderung eines neuen Vertrags mit der Sowjetunion. Die Teilnehmer der Aktion versuchten das Land zu erneuern und führten bereits vor der Revolution Gespräche im Volk, um die Menschen von der Notwendigkeit zu überzeugen, für eine freie Ukraine zu kämpfen. Die Tatsache, dass die Demonstranten nicht gewaltsam zerstreut wurden, sondern eine Kundgebung „abhalten“ durften, war eher eine Ausnahme und diente als Inspiration für eine neue Generation der ukrainischen Gesellschaft, den Kampf um ihre eigene Freiheit fortzusetzen. Dies waren zweifellos mutige Aktivisten, die bewusst Risiken eingingen, um die Werte der Freiheit zu bewahren und eine weitere Entwicklung der kommunistischen totalitären Maschine zu verhindern. Obwohl nicht alle Forderungen der Teilnehmer erfüllt wurden, begann mit der „Revolution auf Granit“ eine neue Geschichte der unabhängigen Ukraine. Für die weitere demokratische Entwicklung der Ukraine wurde ein neuer Diskurs geschaffen, der bis heute andauert.

Schlussfolgerungen

30 Jahre sind seit der Vereinigung Deutschlands und der Geburt einer freien Ukraine vergangen. Dies sind Ereignisse, die für beide Nationen bedeutsam geworden sind. Beide Ereignisse waren Teil einer größeren Protestbewegung, die zu dieser Zeit existierte und dazu beitrug, die Prozesse des demokratischen Wandels voranzutreiben, die den weiteren Zerfall der Union der Sozialistischen Sowjetrepubliken katalysierten.

In Zeiten von populistischen Bewegungen und alternativen Fakten ist es wichtig, sich an die wegweisenden Ereignisse der Vergangenheit zu erinnern, da sie als Richtlinien für eine neue Generation von Bürgern dienen. Die Ereignisse von 1990 sind ein Beispiel für die erfolgreiche Mobilisierung der Gesellschaft und lehren uns, Schöpfer unserer eigenen Geschichte und keine passiven Beobachter zu sein.

30 років Возз'єднання і Революції на граніті

Софія Сегін

Після призначення у 1985 році Михайла Горбачова Генеральним Секретарем Комуністичної Партії Радянського Союзу, політичні процеси в країнах соціалістичного блоку отримали новий підхід. Політика «гласності» та «відкритості» стала початком занепаду репресивної політики Партії та надала миттєвого поштовху для пробудження громадянських процесів в країнах Східної Європи, в тому числі в Україні та Східній Німеччині.

Щороку Німеччина святкує возз'єднання своєї країни, яке відбулося 3 жовтня 1990 року і поклато початок 45-річному існуванню двох абсолютно різних в політичному плані частин Німеччини. Після перших багатопартійних виборів у березні 1990 року, на яких перемогла партія Гельмута Коля, Християнсько-демократичний союз (ХЗД), було закладено основу для подальшого об'єднання Німеччини. Передувало цій події падіння Берлінської стіни в листопаді 1989 року, яке хоч і було досить несподіваним, все ж логічним розвитком подій, пов'язаних із загальною кризою соціалістичного устрою, яка існувала на той момент. Об'єднання НДР та ФРН стало одним із найважливіших етапів розвитку сучасної Німеччини і цей процес, як зазначає сама Ангела Меркель, триває і по сьогодні.

Після перших багатопартійних виборів у березні 1990 року, на яких перемогла партія Гельмута Коля, Християнсько-Завершальним етапом цього процесу став Договір про остаточне врегулювання стосовно Німеччини, підписаний 12 вересня 1990 року, тим самим передбачаючи возз'єднання Німеччини та надання їй повного суверенітету над власними внутрішніми та зовнішніми справами. 3 жовтня було проголошено днем святкування возз'єднання нових федеральних земель Східної Німеччини із Західною і близько 100.000 людей взяли участь у цьому святі в центрі Берліна перед Бранденбурзькими воротами.

Події 1989 та 1990 років в Німеччині були важливим кроком для подальшого розвитку німецької нації, і стали вони можливими завдяки мирним протестам небайдужих громадян. І хоч об'єднання Німеччини здавалось неможливим сценарієм для політичної еліти того часу, проте суспільство мало свої плани на ситуацію, саме тому возз'єднання Німеччини стало незворотнім процесом.

Такі відчайдушні журналісти, як Зіґберт Шефке та його колеги, ризикували своєю свободою та життям, таємно

знімаючи відео акції протесту в Лейпцигу 9 жовтня 1989 року з даху Євангельської реформатської церкви. У результаті цього ще більше людей дізналися про протести, і дух солідарності охопив вулиці Східної Німеччини. Сам Зіґберт Шефке згадує про той час: "Я не хотів зашкодити керівництву НДР. Я хотів, щоб уряд пішов, зникла стіна і колючий дріт", і йому вдалося зробити свій внесок у возз'єднання Німеччини.

"Революція на граніті"

Одночасно з процесами, які відбувалися в Німеччині, в інших частинах Європи, наприклад, на Жовтневій площі в Києві, тривали мирні протести молодих людей, що увійшли в історію як "Революція на граніті". 2 жовтня 1990 року організатори акції висунули ряд політичних вимог, у тому числі про дострокове припинення повноважень Верховної Ради, Парламенту України, призначення нових виборів на багатопартійній основі навесні 1991 року і недопущення підписання нового Союзного договору. Учасники акції намагалися оновити країну і ще до революції добровільно вели переговори з народом, щоб переконати його в необхідності боротьби за вільну Україну. Той факт, що демонстрантів не розігнали насильно, а дозволили провести мітинг, був скоріше винятком, який надихнув нове покоління українського суспільства продовжувати боротьбу за власну свободу. Це були, безсумнівно, сміливі активісти, які свідомо наважувалися на ризик, щоб зберегти цінності свободи і не допустити подальшого розвитку комуністичної тоталітарної машини. Попри те, що не всі вимоги учасників були виконані, "Революція на граніті" розпочала нову історію незалежної України. Для подальшого демократичного розвитку України був створений новий дискурс, який триває і донині.

Висновки

Минуло 30 років з моменту об'єднання Німеччини та народження вільної України. Це події, які стали надзвичайно важливими для обох націй. Вони були частиною більшого протестного руху, що існував у той час і сприяв просуванню процесів демократичних змін, які каталізували подальший розпад Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

В епоху існування популістичних рухів та альтернативних фактів, важливо пам'ятати про знакові події минулого, адже вони служать орієнтирами для нового покоління небайдужих громадян. Події 1990 року є прикладом успішної мобілізації суспільства, вчать нас бути творцями власної історії, а не пасивними її спостерігачами.

Мур не вистояв, граніт не витримав

Данило Полілуєв-Шмідт

“Ти мусиш знати мінуле, аби розуміти теперішнє.”

Карл Едвард Сейген

Як часто ми замилюємося над тим, хто та якою ціною збудував та виборов світ, у котрому ми живемо сьогодні? Хочу уточнити, що не йдеться про світ, котрий створили наші батьки, аби вберегти нас. Цю мушельку комфорту, котра оточувала нас аж до самого дозрівання і котра не дала змоги зіткнутися з жорстокою реальністю. Цей бар'єр дуже довго оберігав нас від доколишнього океану подій 90-тих. Тому мені йдеться про цей світ дорослих, котрий будували геніальні люди та видатні події. Більшість тих, хто народився на початку або наприкінці 90-тих (назвімо їх дев'яностниками), саме через ту батьківську мушлю, не пізнали тих буремних часів. Нам дев'яностникам у пам'яті закарбувалася незалежність, права людини, свобода, необмежені можливості та демократія. Авжеж ми не дізналися, чим є ідеальна демократія, та все ж її наявність у нашому просторі давала та дає надію на ще краще майбутнє. Тож завдяки кому або чому ми можемо досвідчити ці привілеї тепер і зараз?

Уявіть, що Ви маєте 24 роки, але ви живете у “Східному блоці” у 1989 році. Наприклад у Східному Берліні. Ви вирости та сформувалися у часи обмежень однієї правильної правди та постійного дефіциту. Так насправді та правда була альтернативними фактами, а дефіцит

наслідком економічної відсталості. Зважаючи на це все, ви просите, аби ваші знайомі приносили вам газети та журнали або ж джинси-варенки (такі модні, такі класні). Це все вам привозять з-за залізної завіси, з західного Берліну. Ви питаєте своїх знайомих чи за ними ніхто не слідкував, коли вони прямували до вашої квартири. Цікавість та бажання розпирають Вас, що там ховається за завісою? Часами ви та ваші друзі слухаєте тихесенько заборонену музику або ж часами збираєтеся у дивних місцинах, на чийось квартирах біля переробленого радіо, щоби послухати дискусії на заборонених або незалежних західних ЗМІ. Незалежні медіа надають з Мюнхену або західного Берліну, з тієї «другої» Німеччини, тому і заборонені у НДР. Протягом останнього року ви намагаєтеся виїхати на вакації до Чехословаччини, але ваше подання відкинули – не випускають. Ви намагалися декілька разів дізнатися чому, але пояснення так і не надійшли. Скоріше за все хтось із ваших сусідів є завербований у ШТАЗІ та вже наскаржився на вас за «підозрілу» поведінку. Вже тепер у голові крутяться питання: Як би втекти з “Evil Empire”? Як зробити так, аби жити там на заході, де є все... Щонайменше вам так здається, що “там” є набагато краще. Ви ж бачили на глянцевиx сторінках буржуазних журналів модно та файно вдягнених людей вашого віку. Вони щасливі, усміхнені. Вони подорожують до “загнаних” країн заходу. Вам теж відомо з переписок зі своїми друзями з радянського Києва, що там люди виживають, що за посполитими речами треба годинами, а частісінько і днями вистраждати у чергах. Тобто живеться там ще гірше, ніж у східному Берліні. Взагалі-то, як той лист дійшов, адже всі листи

Андрій Салюк (Andriy Salyuk)

Ненасильницький характер – ця теза звучала в нас від самого початку, як ми тільки починали готувати акцію. Ми не хотіли проводити мітинг. Ми бачили, що мітинги не були дієві в Україні. На нашу думку, форма не просто протесту, форма розбудження свідомості мала би бути інакшою. Тому виникла ідея голодування, ми

зверталися до людей через самопожертву.

Von Anfang an, als wir mit den Vorbereitungen unserer Aktion begannen, war für uns Gewaltfreiheit wichtig. Wir wollten keine Kundgebungen. Wir haben gesehen, dass in der Ukraine Kundgebungen nicht effektiv sind. Nach unserer Meinung sollte nicht nur die Form des Protests anders sein, sondern auch die Form der Bewusstwerdung. Daher entstand die Idee eines Hungerstreiks. Wir wollten an die Menschen durch Selbstaufopferung appellieren.

ретельно перевіряють на пошті? Бач, ви навчилися так писати і відчитувати ті листи, аби весь біль і проблеми можна було передати поміж слів та речень. Одного понеділкового ранку ви прокидаєтеся з відчуттям, що має надійти “Wind of change”. Ви та ваші друзі йдете на мітинг. Ви хочете, аби зміни надійшли як найшвидше. Ви вимагаєте від влади відкриття кордону із Федеральною Республікою Німеччина. Раптом! Особливого 9 листопада 1989 берлінський мур падає. Такий символічний розрив цілої залізної завіси. Це був лише початок цунамі, котре неслося до берегів Радянського Союзу. Тепер перенісімося в уяві до вашого друга по переписці, котрий живе у радянському Києві, де комуністичний режим є набагато сильніший. Будь-які протести були припинені ще у зародку. Лінгвоцид та етночистки українських еліт досягли апогею. Брехні у медіа просторі так багато, що утворюється інформаційний вакуум. Мізки в багатьох співтоваришів-громадян розріджується від такої кількості пропаганди. Стає моторошно. Ті, хто хоча би трохи аналізує, не вірять словам компартії. Чутки – це одне з небагатьох джерел достовірної інформації. З інших джерел: можна тільки уночі на маленькому саморобному радіоприймачі послухати “Голос Америки” або Радіо Свобода (англ. Radio Free Europe/Radio Liberty). Довкола брехня, що летиться з радіо, газет та телебачення, починає йти в розріз з реальністю. Набагато частіше ті друзі з Києва починають порівнювати реальність зі сказаним і розуміють, що це не відповідає дійсності, трохи сумніваються. Пропаганда зробила своє – промивала мозок, що навіть розумні сумнівалися у своїй власній думці. Їм здається, що там (на заході буде краще). Намагаються іммігрувати, але план провалюється. Вони прагнуть чогось іншого, бо задихатися у цьому болоті – це програтий вибір. Молодь завжди

дивиться на нове та світле, бореться за свої переконання та ідеї. Тому краще йти на граніт та голодувати. Нехай навіть до смерті. Дехто спалював себе за Україну, хтось помирав за ґратами. Та все ж надія на краще не згасає. Там у далекому Берліні людям вдалося вибороти собі свободу, вони зруйнували той злощасний мур. За молодими пророками у Києві підуть натовпи крізь море революції до Fata Morgana. І вже зовсім скоро українці виборють свою омріяну незалежність...

Після того, як ви все це уявили, спробуйте відчути, наскільки безтурботно та легко нам, дев'яностникам, дісталися всі привілеї вільних та суверенних, демократичних держав. Remedium для дев'яностників – це необмежені можливості, вільні подорожі та відсутність кордонів. Мало-кому цікаво звідки це все взялося. Тому завданням тих, хто зараз користується з виборених прав, буде частіше звернення до історії, плекання її, рефлексія над болючими ранами минулого. Також варто пишатися досягненнями борців за незалежність та свободу. Кожного разу, коли чуємо незалежні ЗМІ, читаємо улюблену книжку або ж просто подорожуємо світом, ми повинні бути вдячними подіям 89-го та 90-го років. Суспільні обговорення та висвітлення боротьби за правду у нашому недавньому минулому підтримають розбудову громадянських суспільств. Розуміння минулого попередить повернення тоталітарних режимів з новими обличчями.

Говоріть, питайте та досліджуйте, адже *nuda veritas* криється у нашому минулому. Робімо історію живою, бо без знання минулого не може бути світлого теперішнього та майбутнього.

Дмитрий Ключко (Dmytro Klochko)

Якби було проголошено не створення нової незалежної держави, а відновлення Української народної республіки 1918-го року, то Україна могла б геть інакше себе поводити в міжнародних питаннях. Це було вигідно тодішнім очільникам держави, хоча багато людей і політичних сил працювали якраз над тим, щоб Україна дійшла до відновлення незалежності втраченої у 1920 році. Можливо, якби до влади тоді прийшов інший президент, Україна пішла б іншим шляхом.

Wäre damals nicht die Gründung eines neuen, unabhängigen Staats verkündet worden, sondern die Wiederherstellung der Ukrainischen Volksrepublik von 1918, hätte sich die Ukraine international anders verhalten können. Doch so war es für die damalige Staatsführung günstiger, obwohl viele Menschen und politische Kräfte darauf hinarbeiteten, die 1920 verlorene Unabhängigkeit der Ukraine wiederherzustellen. Wäre damals ein anderer Präsident an die Macht gekommen, wäre die Ukraine heute vielleicht eine andere.

Weder Mauer, noch Granit hielten Stand *Danylo Poliluev-Schmidt*

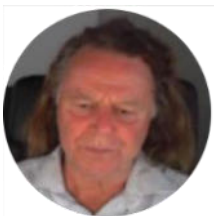
“Nur wer die Vergangenheit kennt, kann die Gegenwart verstehen.”

Carl Edward Sagan

Wie oft machen wir uns darüber Gedanken, wer die Welt, in der wir heute leben, zu welchem Preis gebaut und gestaltet hat? Ich präzisiere: es geht nicht um die Welt, die unsere Eltern geschaffen haben, um uns zu schützen. Dieser Kokon, der uns bis zu unserer völligen Reife umgab, bewahrte uns davor, sich der grausamen Realität zu stellen. Diese Barriere schützte uns sehr lange vor den stürmischen Ereignissen der 1990er Jahre. Deshalb spreche ich von einer Welt der Erwachsenen, die von genialen Menschen und herausragenden Taten gestaltet wurde. Die meisten von uns, die in den 1990ern geboren wurden, kennen diese turbulenten Zeiten nicht, weil unsere Eltern uns davor beschützten. Wir 1990er kennen Unabhängigkeit, Menschenrechte, Freiheit, unbegrenzte Möglichkeiten und Demokratie. Aber wir haben nicht gelernt, was eine perfekte Demokratie ist und doch gibt ihre Anwesenheit Hoffnung auf eine bessere Zukunft. Aber wem haben wir all diese Privilegien hier und heute zu verdanken?

Stellen Sie sich vor, sie sind 24 Jahre alt, aber leben 1989 im Ostblock. Zum Beispiel in Ostberlin. Sie sind in einer Zeit mit einer Beschränkung der richtigen Wahrheit und eines ständigen Defizits aufgewachsen. Tatsächlich bestand die Wahrheit aus alternativen Fakten und das Defizit rührte von wirtschaftlicher Rückständigkeit. Deshalb

fragen Sie ihre Verwandten, Zeitungen, Zeitschriften oder modische, coole Jeans mitzubringen. All das wird Ihnen aus Westberlin hinter den Eisernen Vorhang. Sie fragen ihre Verwandten, ob sie auch niemand beobachtet hat, als sie ihre Wohnung verließen. Sie sind neugierig und begierig zu erfahren, was hinter diesem Vorhang ist. Manchmal hören Sie mit Ihren Freunden verbotene Musik oder treffen sich an geheimen Orten, wo es ein umgebautes Radio gibt, um Sendungen von verbotenen, aber unabhängigen Medien zu hören. Diese Informationen werden aus München oder Westberlin ausgestrahlt. Aus dem zweiten Deutschland. Sie sind in der DDR verboten. Seit einem Jahr versuchen Sie, in der Tschechoslowakei Urlaub zu machen, aber Ihrem Antrag wurde stattgegeben - abgelehnt. Mehrfach versuchten Sie herauszufinden, aber erfolglos. Vielleicht hat Sie einer Ihrer Nachbarn bei der STASI angeschwärzt und sich über ein „verdächtiges Verhalten“ von Ihnen beschwert. In Ihrem Kopf dreht es sich nur noch um die Frage: wie all dem entkommen? Wie in den Westen kommen, wo es alles gibt... Zumindest glauben Sie, dass es „dort“ viel besser ist. Sie sahen in all den Hochglanzzeitschriften schicke und gutgekleidete Leute in ihrem Alter. Sie sehen glücklich aus und lächeln. Sie reisen durch die „verdorbenen“ Länder des Westens. Sie wissen durch Briefe von Freunden aus dem sowjetischen Kyjiw, dass man nur überlebt, wenn man sich stunden-, ja tagelang in Warteschlangen einreicht, um das lebenswichtigste zu bekommen. Kurz: es geht auch noch schlechter als in Ostberlin. Aber wie konnten die Briefe überhaupt hier ankommen, wenn alles kontrolliert und zensiert wird? Nun, Sie haben gelernt, wie man solche

Siegbert Schefke (Зіґберт Шефке)

Das Leben in einer Diktatur war für mich immer politisch, was so viel heißt, dass man sich damit auseinandersetzt, in welcher Situation sich das Land befindet. Als junger Mensch spürte man sehr schnell, an welche Grenzen man stieß, weil das Land eingemauert war. Stell Dir vor, Du bist in Ostberlin, stehst am Brandenburger Tor, und

dahinter ist in nur 80 Metern der Westen. Und diese 80 Meter trennen von Freiheit und Unfreiheit.

Життя в умовах диктатури завжди було політичним для мене, а це означає, що доводиться мати справу з ситуацією, в якій знаходиться країна. У молодості швидко стає відчутно, що наштовхуєшся на межі та кордони, адже вся країна була обнесена муром. Уяви собі, ти перебуваєш у Східному Берліні, стоїш біля Бранденбурзьких воріт, а за ними, всього лиш за 80 метрів, знаходиться Захід. І ось ці 80 метрів розділяють свободу і несвободу.

Briefe in einer Art schreibt und liest, um zwischen den Zeilen den Schmerz und die Probleme zu verstecken. Aber eines Morgens wachen Sie auf und spüren den „Wind of Change“. Sie gehen mit Freunden auf eine Kundgebung. Sie wollen, dass sich etwas so schnell wie möglich ändert. Sie fordern, dass die Grenzen zur Bundesrepublik geöffnet werden. Und plötzlich, am 9. November 1989, fällt die Berliner Mauer! Ein symbolischer Durchbruch des Eisernen Vorhangs. Es war erst der Anfang eines Tsunami, der die Küsten der Sowjetunion bedrohte. Nun stellen Sie sich ihre fiktiven Brieffreunde im fernen sowjetischen Kyjiw vor, wo die Kommunisten weit stärker sind. Jeder Protest wird dort im Keim erstickt. Ukrainisch wird als Sprache unterdrückt, es gab ethnische Säuberungen der ukrainischen Eliten. Lügen beherrschen die Medien, dass ein wahres Informationsvakuum herrscht. Die Gehirne vieler Zivilisten sind durch all die Propaganda aufgeweicht. Sehr beängstigend. Wer zumindest noch ein wenig fähig ist, etwas zu analysieren, glaubt den Worten der Kommunisten nicht mehr. Gerüchte machen als scheinbar zuverlässige Informationen die Runde. Andere Quellen sind „Stimme Amerika“ und „Radio Liberty“, die man nachts mit kleinen, selbstgebaute Radios hören kann. Was in sowjetischen Radios, Zeitungen und dem Fernsehen behauptet wird, widerspricht allzu oft der Realität. Ihre Freunde aus Kyjiw vergleichen immer öfter die Realität mit dem Gesagten und verstehen, dass es nicht stimmt. Sie beginnen zu zweifeln. Die Propaganda wirkt. Die Gehirnwäsche ließ selbst intelligente Menschen an ihren eigenen Gedanken zweifeln. Ihnen scheint, dass es dort, im Westen, besser wird. Sie versuchen zu emigrieren, was aber scheitert. Sie wollen etwas anderes als in diesem ewigen Sumpf zu stecken und keine Wahl zu haben. Junge Menschen sind meist aufgeschlossen für Neues und bereit, für ihre Überzeugungen und Ideale einzustehen. Daher gingen sie auf

den Granit, um zu hungern, selbst bis zum Tod. Es gab Leute, die sich für die Ukraine anzündeten, andere starben hinter Gittern. Immer in der Hoffnung an Besserung. Aber im fernen Berlin gelang es den Menschen, ihre Freiheit zu erlangen. Sie zerstörten diese unsägliche Mauer. In Kyjiw folgen Massen den jungen Profeten über die See einer Revolution in eine Fata Morgana. Aber sehr bald werden die Ukrainer ihre geliebte Unabhängigkeit erhalten...

Nachdem Sie sich all das vorgestellt haben, versuchen Sie zu spüren, wie unbeschwert und einfache es für uns 1990er ist, all diese Privilegien eines freien, souveränen und demokratischen Staats zu haben – unbegrenzte Möglichkeiten, Reisefreiheit und offene Grenzen. Nur wenige Menschen fragen sich, woher das alles kommt. Unsere heutige Aufgabe besteht darin, die wir diese Rechte genießen, sich häufiger mit Geschichte zu beschäftigen, sie zu pflegen und über die schmerzhaften Wunden der Vergangenheit nachzudenken. Wir sollten auch stolz auf die Leistungen der Kämpfer für Unabhängigkeit und Freiheit sein. Jedes Mal, wenn wir unabhängige Meiden konsumieren, ein geliebtes Buch lesen oder einfach nur in der Welt herumreisen, sollten wir für die Ereignisse von 1989/90 dankbar sein. Die öffentliche Diskussion und Berichterstattung über den Kampf in unserer jüngeren Geschichte unterstützten die Entwicklung der Zivilgesellschaft. Das Verständnis der Vergangenheit kann den Rückfall in totalitäre Regime mit neuen Gesichtern verhindern.

Sprechen Sie, fragen Sie, suchen Sie, denn die nackte Wahrheit liegt in der Vergangenheit. Wir halten die Geschichte lebendig, denn ohne Kenntnis der Vergangenheit gibt es keine leuchtende Gegenwart und Zukunft.

Олександр Доній (Olexandr Doniy)

Революції відбувалися у інших країнах Європи: Німеччина, Польща, Чехословаччина, колишні Балтійські республіки Тоді ми теж відчували себе частиною тих революцій. Студенти були єдиною складовою тієї революції, тому ця відмінність є такою важливою. Це прецедент в українській історії, коли революцію творили виключно студенти, самостійно, без втручання.

In anderen europäischen Ländern, wie Deutschland, Polen, der Tschechoslowakei oder den ehemaligen baltischen Republiken, fanden Revolutionen statt. Wir fühlten uns damals als Teil dieser Revolutionen. Studenten waren die einzigen Teilnehmer dieser Revolution, deswegen ist dieser Unterschied so wichtig. Dies ist ein Präzedenzfall in der ukrainischen Geschichte, wo ausschließlich Studenten unabhängig und ohne Fremdwirkung organisiert haben.

Die wahre Geschichte eines Teppichs

Svitlana Nalapko

Ich wurde 1914 geboren... oder 1917... oder noch später... Ich erinnere mich nicht mehr... Oh, Entschuldigung! Ich habe mich nicht vorgestellt: Ich bin ein Wandteppich. Ich freue mich, euch, liebe Leser und Leserinnen, kennenzulernen.

Meine Geschichte ist ereignisreich und wechselvoll... Ich habe Krieg und Hunger erlebt... Wenn ich daran denke, treten mir die Tränen in die Augen... Oh, erwähnen wir das nicht. Mit einem fröhlichen Lächeln erinnere ich mich an meine ersten Besitzer. Sie haben mich auf einem Markt mit 20% Rabatt gekauft und in einer kleinen und gemütlichen Chruschtschowka-Wohnung an die Wand gehängt. Auf allen Familienfesten diente ich als perfektester Hintergrund für Fotos. Ich teilte mit meiner Familie die besten Momente aber auch Leid und Kummer.

Jeder goldene Herbst war für mich eine echte Feier. An so einem der herbstlichen sonnigen Tage wurde ich von meiner Familie gereinigt. Es war wirklich ein tolles Geschehen: eine Reinigung auf dem gemeinsamen Hof mit Technomusik und herzlichem Lachen von in Sportanzüge gekleideten Sowjetteenagers. Der besondere Herbst war für mich im Jahr 1990. Meine Besitzer haben mich als Geschenk ihren Verwandten nach Deutschland geschickt. Die Züge sahen damals nicht so schick wie heute aus und ich bin voll im Staub gekommen. Folglich wartete auf mich wieder Reinigung, eine Herbstreinigung. Nachdem ging etwas ganz Ungewöhnliches vor sich. Aus einem Wandteppich verwandelte ich mich in einen Bodenteppich. Es war eine kolossale Veränderung für mich. Doch habe ich mich darüber nur gefreut. Da konnte ich noch nützlicher sein. Ich erwärmte nackte Kinderfüße im Winter und war eine ideale Grundlage für Joga-Übungen im Sommer. Nun erhole ich mich auf dem Lande (auf der Datscha). Herrliche Zeiten sind gekommen. Jeder Herbst werde ich wieder gereinigt, um fit und jung zu bleiben.

An denjenigen Herbst, einen lebensveränderten Herbst erinnere ich mich bis jetzt. Wahrscheinlich wartet auf mich noch so ein Herbst mit schönem Wetter und lebenswichtigen Ereignissen. Wer weiß... Mal sehen.

Справжня історія одного килима

Світлана Налапко

Я народився в 1914 році ... чи в 1917-му ... чи ще пізніше ... Вже й не пригадаю ... Ой, вибачте! Я не представився: я настінний килим. Я дуже радий знайомству з вами, любі читачі.

Моя історія насичена подіями й мінлива ... Я пережив війну та голод ... Коли я повертаюся в думках у ті часи, на очі навертаються сльози ... О, не будемо про це. Своїх перших власників я згадую із радісною посмішкою. Вони купили мене на базарі зі знижкою 20% і повісили на стіні в маленькій затишній хрущовці. На всіх сімейних урочистостях я слугував ідеальним фоном для фото. Я розділяв зі своєю сім'єю найкращі моменти, а також горе і печаль.

Кожна золота осінь була для мене справжнім святом. В один із таких осінніх сонячних днів моя родина чистила мене. Це була справді чудова подія: чистка на спільному подвір'ї під техномузику та щирий сміх радянських підлітків, одягнених у спортивні костюми. Особливою для мене була осінь 1990-го року. Мої власники відправили мене до Німеччини в подарунок своїм родичам. Потяги були тоді не настільки хороші, як сьогодні, і я приїхав весь у пилюці. Тож на мене чекала чергова чистка, осіння чистка. Після цього сталося щось дуже незвичне. З настінного килима я перетворився на підлоговий. Для мене це була колосальна зміна. Та все ж я зрадив. Тепер я міг бути ще кориснішим. Я зігрівав босі ніжки дітей взимку і був ідеальною основою для вправ з йоги влітку. Зараз я відпочиваю за містом (на дачі). Славні часи настали. Кожної осені в мене чистка для підтримки форми та збереження молодості.

Дотепер я пам'ятаю ту осінь, осінь, що змінює життя. Можливо, на мене чекає ще одна така осінь з гарною погодою та життєво важливими подіями. Хто знає... Побачимо.

Камінь

Tamara Mandych

Каміння, що лежало на узбережжі, боролось з хвилями. Будучи захисною стіною між водою та берегом, воно оберігало людей від руйнівної сили моря. Воно безмовно витримувало атаки шторму та підточування краплями.

Камінь - це не просто гірська порода. Дивлячись на його відчайдушне протистояння, уявляєш ту міць, що витримувала хвилі людського супротиву.

Камінь усе пам'ятає: не менш, як кораблетроці та безжальний дев'ятий вал, його вражають мітинги і революції, що змінюють перебіг історії країн.

Камінь усе чує: на протигагу безшумному штилю його пробуджують гасла та демократичні вимоги, здатні прорвати пута зашкарублої системи.

Камінь усе відчуває: сльози розлучених людей і пролита у боротьбі кров, здається, спали на нього так само часто, як і бризки солоної морської води.

Камінь розділяє: по обидва боки лишаються долі, які довгі роки не можуть пробити глуху стіну нерозуміння. Цей бар'єр не дає перетнути межу, зробити вирішальний крок уперед, мов морській хвилі у напрямку міста.

Камінь об'єднує: на ньому збираються однодумці та побратими, відчуваючи під ногами міць і маючи принципи, рішучі та цілеспрямовані серця.

Камінь, який зруйновано, завжди буде символом возз'єднання німців, а той, яким крокувало студентство, ще не раз стогнатиме, коли борці-українці виходитимуть на Майдан.

P.S. Каміння, що лежало на узбережжі, боролось з хвилями і дивилося на призахідне сонце, думаючи про такий далекий, але омріяний спокій...

Über Steine

Tamara Mandych

Steine, die an Küsten liegen, kämpfen mit den Wellen. Sie sind ein Schutzwall zwischen Land und Wasser. Sie bewahren Menschen vor den zerstörerischen Kräften des Meeres. Sie halten Stürmen und Sturzfluten schweigend stand.

Steine sind nicht einfach nur Steine. Denken Sie nur an die verzweifelte Konfrontation, mit welcher Kraft sie selbst menschlichen Wellen Widerstand leisten.

Steine erinnern sich an alles: rücksichtslos versenken sie Schiffe und werden bei Demonstrationen und Revolutionen eingesetzt, die den Lauf der Geschichte von Ländern verändern.

Steine hören alles: aus einer scheinbaren Ruhe erwachen sie durch den Ruf nach Freiheit und Demokratie, um sich aus den Fesseln eines erstarrten Systems zu befreien.

Steine fühlen alles: Tränen gebrochener Menschen und im Kampf vergossenes Blut scheinen sie ebenso oft zu treffen wie die Tropfen salzigen Meerwassers.

Steine trennen: für viele Jahre trennten sie Schicksale durch eine taube aus Stein gebaute Mauer aus Missverständnissen. Sie verhinderten Grenzen zu überwinden, um einen entscheidenden Schritt nach vorn zu machen, als ob sie am Ufer eine Meereswelle in Richtung Land aufhalten.

Steine verbinden: Gleichgesinnte und Geschwister versammeln sich darauf, die ihre Kraft unter den Füßen spüren und feste Prinzipien in ihren entschlossenen, zielstrebigem Herzen tragen.

Steine werden als eingerissene Mauer immer ein Symbol der Deutschen Wiedervereinigung sein, sowie für ukrainische Studenten, die auf dem Granit des Unabhängigkeitsplatzes ausharrten.

PS: Auch die Steine an den Küsten, die mit den Wellen kämpfen und in die untergehende Sonne starren, träumen von einem weitentfernten Frieden...

Dieter Haker (Дітер Гакер)

Die Westdeutschen hatten kaum Interesse an Ostdeutschland. Sie standen mit dem Rücken zum Osten. Dabei wurde mit dem Mauerfall nicht nur Deutschland wiedervereinigt, sondern ganz Europa.

Західні німці майже не цікавилися Східною Німеччиною. Вони не дивилися вбік Сходу. При цьому з падінням Берлінського муру возз'єдналася не тільки Німеччина, але і вся Європа.

Was wäre, wenn es die Revolution auf Granit nicht gegeben hätte?

Janica Becker

Niemand würde die Ursachen für den seit 2011 andauernden Krieg in Syrien in der Ukraine suchen und erst recht

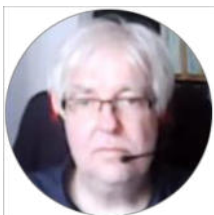
nicht die, weltweit relativ unbekannte, Revolution auf Granit damit in Verbindung bringen. Doch was wäre, wenn die Revolution auf Granit nie stattgefunden hätte? Wie wäre unsere aktuelle Situation dann?

Die Revolution auf Granit entstand durch die Unzufriedenheit der ukrainischen Studentenvereinigung mit dem Sieg der Kommunisten bei der Parlamentswahl im März 1990. Als Konsequenz der Proteste wurde der Vorsitzende des Ministerrates Witalij Massol von seinem Amt entlassen, der Militärdienst von Ukrainern auf das Gebiet der Ukraine beschränkt, eine neue Parlamentswahl mit mehreren Parteien abgehalten und der wohl wichtigste Punkt: durch das Belovezha Abkommen löste sich die Sowjetunion auf und die GUS entstand. Diese, auf die Revolution auf Granit folgende, Ereigniskette betraf nicht nur die Ukraine. Die Weltsicht von jedem, der davon hörte, wurde unweigerlich beeinflusst und Entscheidungen daher anders getroffen. Jedes noch so kleine Ereignis in Verbindung damit verursachte weitere kleinere und größere Geschehnisse, welche unsere heutige Gesellschaft herbeiführten. Oder eben nicht, wenn auch nur ein einziges Ereignis etwas abgewandelt stattgefunden hätte.

Denn angenommen diese Ereigniskette hätte nie eingesetzt, würden wir auf eine alternative Geschichte zurückblicken. Viele Politiker und einflussreiche Personen, wie Wiktor Janukowytsch, Petro Poroschenko oder Rinat Achmetow, hätten in einem anderen Verlauf nie Macht erlangt, während aktuell unbedeutende Personen die Geschichte beeinflusst hätten. Keine Orange Revolution,

keine Revolution der Würde, keine Annexion der Krim, kein Krieg in der Ostukraine. Ohne die Revolution auf Granit hätten die Ukrainer nicht gezeigt, dass sie sich wehren können und die Überwachung und Unterdrückung wäre durch die moderne Technik soweit vorangeschritten, dass ein Anfang sich als immer schwieriger und gefährlicher erwiesen hätte und sich aus Angst keine Menschenmassen wie bei den uns bekannten Demonstrationen beteiligt hätten. Oder es hätte später eine andere, viel blutigere Revolution gegeben, die auch zum Auseinanderbrechen von Russland und der Ukraine geführt hätte. Dennoch wären die ukrainische Kultur und Erinnerungen an beispielsweise den Holodomor weitere Jahrzehnte unterdrückt worden.

Unser restliches Europa wäre ebenfalls ein anderes. Polen oder das Baltikum wären angesichts der Bedrohung eines durch das intakte Bündnis weiterhin mächtigen Staates entweder keine Mitglieder der EU und NATO geworden oder es hätte bereits nach kurzer Zeit Gewalt und Eskalationen gegeben. Dadurch wäre Europa kein Kontinent der offenen Grenzen, sondern militärischer. Länder wie Deutschland hätten immer mehr in ihre Rüstung gesteckt und wären möglicherweise nie zu den heutigen, sehr reichen Industrienationen geworden. Dieses andere Deutschland wäre vielleicht noch nicht vereint und unsere Städte nicht die, die wir kennen. Auch wir wären kein Teil der Welt, denn in einem anderen Verlauf wären sich unsere Eltern nicht begegnet. Den Brexit hätte es auch nicht gegeben, ebenso andere Präsidenten in den USA, wodurch die Folgen der Revolution auf Granit auch Folgen für die ganze Welt sind, was erst rückblickend deutlich wurde. Denn ohne die Revolution auf Granit wäre die Machtverteilung anders und der Stellvertreterkrieg in Syrien hätte ein anderes Ende nehmen oder komplett vermieden werden können.

Ralf Haska (Ральф Гаска)

Zu Beginn der friedlichen Revolution in der DDR ging es nicht um die Wiedervereinigung, sondern es war der Drang nach Freiheit, nach Reisefreiheit. Das war wohl die größte Motivation der Menschen 1989.

На початку мирної революції в НДР йшлося не про Возз'єднання, а швидше про прагнення до свободи, до свободи пересування. Це була, мабуть, найбільша мотивація людей у 1989 році.

А що, якби не було "Революції на граніті"?

Яніка Бекер

Ніхто в Україні не шукав би причини війни в Сирії, яка триває з 2011 року, і, звичайно, не пов'язував би нею "Революцію на граніті", яка відносно невідома у світі. А що, якби "Революція на граніті" не відбулася? Якою була б тоді наша нинішня ситуація?

"Революція на граніті" почалася внаслідок незадоволення Української студентської спілки перемогою комуністів на Парламентських виборах у березні 1990 року. В результаті протестів голова Ради міністрів, Віталій Масол, був звільнений з посади, проходження військової служби українцями було обмежено територією України, відбулися нові Парламентські вибори з кількома партіями, і, напевно, найголовніше: Біловезькою угодою було оголошено розпуск Радянського Союзу і створення СНД. Ця низка подій, які трапилися після "Революції на граніті", зачепили не тільки Україну. На світогляд кожного, хто чув про це, неминуче впливали, а тому рішення приймалися по-різному. У зв'язку з цим, кожна подія, якою б незначною вона не була, стала причиною виникнення інших маленьких і великих інцидентів, які породили наше сьогоднішнє суспільство. Або ні, якби хоча б одна подія відбулася дещо інакше.

Адже якби ця низка подій ніколи не трапилася, ми мали б змогу озирнутися на альтернативну історію. Багато політиків та впливових людей, такі як Віктор Янукович, Петро Порошенко чи Рінат Ахметов, ніколи б не здобули владу якимось іншим способом, тоді як звичайні люди значною мірою впливали б на історію. Ніякої "Помаранчевої революції", ніякої "Революції

гідності", ніякої анексії Криму, ніякої війни на сході України. Без "Революції на граніті" українці не показали б, що можуть чинити опір, а нагляд і переслідування завдяки сучасній техніці просунулися б настільки далеко, що початок міг би виявитися ще важчим і небезпечнішим, і через страх ніякі маси людей не брали б участі у відомих нам демонстраціях. Або пізніше мала б статися інша, більш кровопролитна революція, яка також призвела б до розпаду Росії і України. І все ж, українська культура і спогади, наприклад, про Голодомор були б пригнічені на десятиліття вперед.

Решта Європи була б також іншою. Польща чи країни Балтії могли б взагалі не стати членами ЄС і НАТО, або насильство і ескалація все одно відбулися б через деякий час, зважаючи на загрозу з боку держави, яка залишається могутньою завдяки повноцінному союзу. Це зробило б Європу більш військовою, аніж континентом з відкритими кордонами. Такі країни, як Німеччина, інвестували б дедалі більше у своє озброєння і, можливо, ніколи не стали б сьогодні такими багатими високорозвиненими державами. Або ця інша Німеччина не об'єдналася б і досі, а наші міста були б не такими, якими ми їх знаємо. Ми також не стали б частиною цього світу, бо за іншого перебігу подій наші батьки могли взагалі не зустрітися. Не існувало б ніякого "Брекзита", а також інших президентів США, тому наслідки "Революції на граніті" - це також наслідки для цілого світу, які стали очевидними лише багато років потому. Тому що без "Революції на граніті" розподіл влади був би інакшим, а посередницька війна в Сирії могла б закінчитися по-іншому або її можна було б повністю уникнути.

Christian Chemnitzer (Крістіан Хемніцер)

Die Opposition in der DDR war nicht wirklich organisiert. Wir sind einfach auf die Straße gegangen und haben gezeigt, dass man sich wehren und seine Meinung sagen kann, auch wenn sie der Staat nicht hören wollte. Wir haben uns gegenseitig Mut gemacht und wurden immer mehr.

Опозиція в НДР насправді не була організованою. Ми просто вийшли на вулицю і показали, що здатні чинити опір і висловлювати свою думку, навіть якщо держава не хотіла її чути. Ми підбадьорювали одне одного і нас ставало все більше.

Революція на граніті для дітей

Іванна Безусяк

- Мам, а коли ви з татом одружилися?
- 30 років тому.
- Ого! Це ж так давно! Правда ж давно, мам?
Дев'ятирічний хлопчик заглядав мамі у вічі, його карі очі

блищали цікавістю.

- Так, синку, давно.

- А який же це рік був?

- Спробуй порахувати, ти ж уже вмієш.

На хвилину хлоп'я задумалося, висолопивши язика й зосереджено рахуючи за допомогою пальців.

- Це виходить ще задовго до дві тисячі року?

Жінка з такими ж карими очима й де-не-де уже сріблястим волоссям лагідно всміхнулася на його безпосередність. Наймолодший син був найбільше схожий на неї.

- Так, за 10 років. То був 1990-й рік.

- Ого! А то був щасливий рік?

Картина перед внутрішнім зором жінки змінилася із весільної на геть іншу. Кожного дня холодна тиша відчаю й безвиході за вечерею, бідність страшенна, всюди похмурі обличчя, усе таке сіре... і лиш газети, радіопрограми та телевізори були щасливими тоді.

- Ну, він став значно кращим після того, як ми з твоїм татом одружилися.

- А до того був поганим?

- Можна й так сказати.

- Але чому?

Тому що люди були у розпачі, треба було щось змінювати. Тому що мова принижувалася, освіти не було, незалежності не було – одні розчарування всюди. Розчарування й безкінечні накази «згори». Як гірка редька набридло вже всім таке життя. Приниження та образи, що жевріли стільки літ, здається, досягли апогею в ті роки. І тоді знову почала заводитися мова про повстання, перевороти, про те, що самі люди мусять щось змінювати. Було важко.

- Мам?

- Тому що було важко, синку.

- Чому?

А й справді – чому? Чому саме таке життя в них було? Що сталося із тими свободами, що виборів Хмельницький? Як же так сталося?

- Не знаю, чомусь важке тоді було життя. Не хотіли аби люди говорили українською мовою.

- Нічого собі! Хіба наша мова погана?

- Звісно ж ні, просто тоді нашої мови не хотіли чути. Але дітки зате так хотіли вчитися тоді. Вони могли б вивчити все на світі, якби їм дозволили.

- Справді? А їм що, не дозволяли?

Малий був таким серйозним в цей момент, що мимоволі згадалося обличчя меншого брата – таке ж кругле, дитяче і вже таке доросле. Тієї осені всі студенти були такими, й вона зі свої майбутнім чоловіком в тому числі.

- Їм дозволяли, але геть не те, чого їм хотілося.

- І що ж вони зробили?

- Студенти зібралися разом і вирішили зробити щось таке, щоб на них звернули увагу, щоб їх послухали. – Очі дитини просто горіли цікавістю. Задоволена такою увагою жінка продовжила понизвши голос для значущості: – Вони почали голодувати.

- Голодувати?

- Так. Голодувати означає нічого не їсти, повністю відмовитися від їжі.

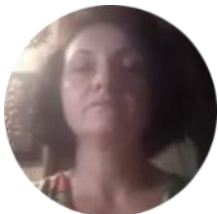
- Не їсти? Як можна не їсти? Їжа – це завжди смачно, особливо бабусина. Але для чого вони так зробили?

- Бо вони були мирними людьми. – Про себе жінка подумала: «І пройшло немало часу доки щирий иролюбивий народ розбурхався. Але тоді він перетворився на стихію – такий же сердитий і невпинний. Воно й на краще». – Вони не хотіли брати зброю, вбивати когось і помирати самим. Хіба можна просто вбивати?

- Не можна. Це дурниця якась.

Хлопчик насупився.

- Невже вони справді не їли, щоб на них звернули увагу?

Неда Неждана (Neda Nezhdana)

Ми винайшли цей майдан як механізм змін і місце сили. І тому, мені здається, по суті, вже три майдани (і наш перший студентський, і Помаранчева революція, і Революція Гідності) – це все етапи однієї революції, національно свідомої і демократичної.

Wir erfanden diesen Platz (Maidan) als einen Mechanismus des Wandels und einen Ort der Macht. Und mir scheint deswegen, dass auf diesem Platz eigentlich drei Etappen (unsere erste studentische Revolution auf Granit 1990, die Orangene Revolution 2004/5 und die Revolution der Würde 2013/14) einer einzigen Revolution stattfanden: einer patriotischen und demokratischen.

- Справді. Їх було дуже багато, і вони довго голодували, більше ніж тиждень.

- Більше ніж тиждень? Це ж померти можна з голоду!

- А вони не боялися померти, вони хотіли краще жити, мати краще майбутнє, бути щасливими людьми.

- Вони були нещасними до цього?

- Так, їм не подобалося їхнє життя.

Дитина притихла, розмірковуючи.

- І що ж виходить, вони цілий тиждень не їли, щоб їх помітили. Їх помітили і що далі?

- А далі їхнє життя справді змінилося. Їм дали те, чого вони хотіли. І навіть більше – вони подали гарний приклад іншим людям і зовсім скоро змінилося життя всієї країни, а не тільки тих студентів.

- Інші люди теж почали голодувати?

Жінка засміялася.

- Голодувати не означає подавати гарний приклад. Гарний приклад – це робити щось корисне, не боятися відстоювати те, чого прагнеш і завжди залишатися людиною.

- Зрозуміло...

Хлопчика явно вразила розповідь – він все ще тихенько сидів і думав над почутим. Мати вирішила продовжити невеличкий урок історії.

- Ти знаєш, що ми святкуємо 24 серпня кожного року?

- День незалежності.

- Так, а знаєш, що таке незалежність?

- Коли ти робиш, що хочеш.

- Еге ж. Але наша країна не завжди була незалежною. Дуже довго їй не можна було робити того, що вона хотіла. І в 1990-му році ще не було такого свята. Могло б і зараз не бути, якби оті студенти не пішли голодувати. Люди кажуть, що оте студентське голодування стало початком незалежності.

- А чому ж люди не святкують той день, коли вони голодували?

- Бо то була маленька, хоч і дуже важлива студентська революція. Багато хто не знає цієї історії.

- А я знаю тепер!

Хлопча гордо випрямилося і широко всміхнулося. Мама всміхнулася у відповідь.

- Так, тепер знаєш.

Через мить на обличчі в малого з'явився розгублений вираз, ніби він щось забув.

- А як же називалася та студентська революція?

- «Революція на граніті».

Revolution auf Granit für Kinder

Ivanka Bezusiak

- Mama, wann hast Du Papa geheiratet?

- Vor 30 Jahren

- Oho! Das ist wirklich lange her! Nicht wahr, Mama?

Der neunjährige Junge sah seiner Mutter fest ins Gesicht. Seine braunen Augen glänzten vor Neugier.

- Ja, mein Sohn, das ist lange her.

- Und welches Jahr war das?

- Hey, versuch selbst zu rechnen. Du kannst das schon.

Der Junge dachte kurz nach, streckte die Zunge heraus und zählte mit den Fingern.

- Das war ja lange vor dem Jahr 2000?

Die Frau mit den gleichen braunen Augen und an manchen Stellen mit bereits ergrautem Haar lächelte sanft über seine Direktheit. Ihr jüngster Sohn war ihr sehr ähnlich.

- Ja, 10 Jahre. Es war 1990.

- Wow! Und war es ein glückliches Jahr?

Das innere Bild der Frau änderte sich schlagartig. Statt der schönen Hochzeit erinnerte sie sich plötzlich an die tägliche Verzweiflung und Hoffnungslosigkeit. Überall Armut und düstere Gesichter. Alles grau... Nur in den Zeitungen, im Radio und Fernsehen wurde Glück suggeriert.

- Nun, es wurde viel besser, als Dein Vater und ich geheiratet hatten.

- Und davor war es schlecht?

- Ja, das kann man so sagen.

- Aber warum?

Es musste sich etwas ändern. Die Menschen waren verzweifelt. Unsere Sprache wurde unterdrückt. Keine Bildung, keine Freiheit, überall nur Enttäuschung. Endlose Vorgaben „von oben“. Die Leute hatten das Leben wie bittern Rettich satt. All die Demütigungen und Beleidigungen, die über viele Jahre andauerten. In diesem Jahr schienen sie ihren Höhepunkt erreicht zu haben. Und dann war wieder von Aufständen die Rede, von einem Staatsstreich, dass die Menschen selbst etwas ändern mussten. Doch das war schwer.

- Mama?

- Es war einfach schwer.

- Aber warum?

Ja, warum eigentlich? Warum hatten sie so ein Leben? Was war mit den Freiheiten passiert, die unter Bohdan Chmelnyzkyj errungen wurden? Wie konnte das passieren?

- Ich weiß es nicht, mein Junge. Aus irgendeinem Grund war das Leben damals schwierig. Sie wollten nicht, dass wir ukrainisch sprechen.

- Wie bitte?! Ist denn unsere Sprache schlecht?

- Natürlich nicht. Sie wollten damals einfach nicht unsere Sprache hören. Und wir wollten damals so viel lernen. Wir hätten alles auf der Welt studieren können, wenn man uns hätte lassen.

- Wirklich? Und was durftet Ihr nicht?

Der Kleine war augenblicklich sehr ernst, dass er sie unwillkürlich an ihren kleinen Bruder erinnerte – mit dem gleichen runden, kindlichen und doch schon so erwachsenen Gesicht. In jenem Herbst sahen alle Studenten so aus, auch sie und ihr Mann.

- Wir durften studieren, aber nicht das, was wir wollten.

- Und was habt Ihr gemacht?

- Die Studenten kamen zusammen und entschieden, etwas zu unternehmen, um sich Gehör zu verschaffen. – Die Augen des Jungen füllten sich mit Neugierde. Als die Frau seiner Aufmerksamkeit sicher war, führ sie fort, aber senkte ihre Stimme, um das Gesagte zu unterstreichen – Sie begannen zu hungern.

- Hungern?

- Ja, zu hungern. Das heißt nichts essen. Überhaupt nichts essen.

- Nichts essen? Wie kann man nichts essen? Essen ist immer lecker, besonders bei Oma. Aber warum haben sie das gemacht?

- Weil sie friedlich waren. – Dabei dachte die Frau bei sich, dass es lange dauerte, bis aufrichtige und friedliebende Menschen es bemerkten. Aber das Hungern war ihr Protest – wütend und unerbittlich – zum Besseren. – Sie wollten keine Waffen erheben oder jemanden töten. Lieber wollten sie selbst sterben. Kann man einfach töten?

- Nein, das ergibt keinen Sinn.

Der Junge runzelte die Stirn.

- Haben sie wirklich gehungert, um wahrgenommen zu werden?

- Ja, das haben sie wirklich. Es waren viele. Und es war lange. Sie haben über eine Woche lang gehungert.

- Über eine Woche?! Da kann man ja verhungern!

- Aber sie hatten keine Angst vor dem Tod. Sie wollten eine bessere Zukunft und glückliche Menschen werden.

- Ja, sie mochten ihr Leben nicht.

Das Kind war ganz still und nachdenklich.

- Und was dann? Sie haben über eine Woche gehungert und bekamen dann Aufmerksamkeit? Was ist dann passiert?

- Dann hat sich ihr Leben wirklich geändert. Sie bekamen, was sie wollten. Und noch mehr, denn sie wurden für viele Menschen zum Vorbild. Bald änderte sich das Leben des ganzen Landes und nicht nur das der Studenten.

- Haben auch andere Menschen gehungert?

Die Frau lachte.

- Hungern ist kein gutes Vorbild. Vorbilder sind diejenigen, die etwas Gutes tun und keine Angst haben, das zu verteidigen, was sie wollen und dabei menschlich bleiben.

- Natürlich...

Der Junge war sichtlich beeindruckt von der Geschichte. Er saß immer noch still da und dachte darüber nach, was seine Mutter erzählte. Die entschied, ihre kleine Geschichtsstunde fortzusetzen.

- Weißt Du, was wir am 24. August feiern?

- Klar, den Tag der Unabhängigkeit!

- Ja, aber weißt Du, was Unabhängigkeit ist?

- Wenn Du machen kannst, was Du willst.

- Ja, aber unser Land war nicht immer unabhängig. Lange durften wir nicht das tun, was wir wollten. 1990 gab es keinen solchen Feiertag. Und heute würde es ihn auch nicht geben, wären die Studenten damals nicht in den Hungerstreik getreten. Manche Leute sagen, dass das Hungern der Studenten der Beginn unserer heutigen Unabhängigkeit war.

- Aber warum feiert man dann nicht den Tag, als sie hungernten?

- Weil es eine kleine, wenn auch sehr wichtige Studentenrevolution war. Viele wissen von dieser Geschichte gar nichts.

- Aber ich kenne sie jetzt!

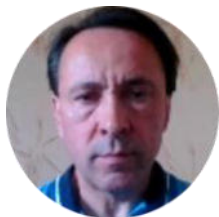
Der Junge richtete sich stolz auf und begann breit zu lächeln. Seine Mutter lächelte zurück.

- Ja, jetzt weißt Du davon!

Kurz darauf verzog sich die Mine des Jungen, als ob er etwas vergessen hätte.

- Und wie heißt diese Studentenrevolution?

- Revolution auf Granit.

Володимир Даниленко (Wolodymyr Danylenko)

В будь-який час є протестні види мистецтва так само як і просто мистецтво вільне від ідеології. У Радянському союзі Горбачов вважав, що не можна давати свободу економічну, краще дати свободу слова. Саме правда про злочини системи виявилась ключовою для подальшого розпаду СРСР.

Zu jeder Zeit gibt es verschiedene Formen des Protests in der Kunst, aber auch eine einfach ideologiefreie Kunst. In der Sowjetunion glaubte Gorbatschow, dass der Staat keine wirtschaftliche Freiheit geben sollte, sondern eher Meinungsfreiheit. Gerade die Wahrheit über die Verbrechen des Systems erwies sich ausschlaggebend für den späteren Zusammenbruch der UdSSR.

Eine Reise durch die Zeit

Ielyzaveta Zhdanova

Ich plane eine Reise. Eine der wenigen Touren, die man sich in der Quarantäne noch leisten kann. Eine Reise in die deutsche Vergangenheit. Sehr weit will ich nicht reisen. Nicht in das Grauen der Weltkriege. Die Weimarer Republik? Da würde ich wohl kein Wort verstehen. Es soll einen Moment geben, an dem man gerne dabei sein wollte. Ohne lange nachzudenken wähle ich den 9. November 1989. Der Tag ist mir vertraut, ich habe ihn schon so vielmals erlebt, als ob ich schon damals und da leben würde.

Ich schließe die Augen, ich drücke die Hände an die Ohren und höre den Wind. Den Wind, der mich in die Vergangenheit bringt. Wie ein Zug. Erster Halt: 2019 - Respektrente. Ausstieg rechts. 2018 - Heißzeit. 2017 - Jamaika-Aus. Umstieg zu Ehe für alle und #Me Too. 2016... Ich fahre an postfaktisch vorbei, wo es keinen interessiert hatte, was wirklich passiert ist und was nicht. Ich denke an die Zeit während der Revolution der Würde, als ich vor dem Bildschirm saß und zu verstehen versuchte, was wahr war und was nicht. Ist es fake? Ist es fake, dass es fake ist? Ist es fake, dass es fake ist, dass es fake ist? Man konnte den Nachrichten aus dem Fernsehen nicht glauben. Wir haben uns damals Hromadske angesehen, den einzigen ukrainischen Fernsehsender, der unabhängig von den Machthabern war, da er von den Zuschauer finanziert wurde und nichts von den Oligarchen.

2015 - Flüchtlinge. Für mich wäre es 2014. Mit einem Präfix: binnen-. Es war der Moment, an dem ich endlich die psychische Lähmung überwinden konnte und zum Bahnhof fuhr, um irgendwie Menschen zu helfen, um irgendwas machen zu können, endlich etwas tun, was Sinn macht und nicht nur Angst und Verzweiflung fühlen. Wo kommen Sie her? Wohin wollen Sie jetzt? Tee? Mit Zucker? Wie viel?

2014 Lichtgrenze. Ich erinnere mich daran! Es war in den Nachrichten. So schön! Ich habe damals ein Gedicht geschrieben. Auf Ukrainisch. War aber wieder nicht über Deutschland, obwohl es "25 Jahre Mauerfall" hieß. Warum denke ich immer wieder nicht an Deutschland, sondern...

2013 - GroKo, 2012 - Rettungsschirm, 2011 - Stresstest. Der Zug beschleunigt sich: Wutbürger, Abwrackprämie, Finanzkrise, Klimakatastrophe, Fanmeile, Bundeskanz-

lerin, Hartz-IV, das alte Europa, Teuro, der 11. September, Schwarzgeldaffäre.

Ein rascher Halt, ich falle fast. 1999 - Millennium. Ich bin in den 90er und ich verstehe immer weniger. Ich verstehe nichts, bis es mich nach 1991 wirft. Besserwessi. Eine Kontamination, ich mag Kontaminationen. Ein Wessi, der besser weiß, was ein Ossi machen muss. Ich denke immer noch an die Ukraine, an die Verwandten und Bekannten von den Ukrainern, die aus Russland besser gesehen haben, was bei uns 2014 lief. Nächster Halt: 1990 - die neuen Bundesländer. Ich sehe schon, dass 1989 auf der Straße Reisefreiheit halten soll. Ich denke schon an die Visafreiheit, das ukrainische Wort des Jahres 2017 (Bezvis). Ich reiße mich zusammen vor der letzten Kurzstrecke, die ich legen muss, bis ich endlich meinen 9. November sehen werde.

Der Zug steht. Und steht. Und ich warte. Und warte. Und. Ich öffne die Augen. 1990. До московського проспекту, а далі в депо, höre ich. (Bis zum Moskauer Prospekt und weiter geht's in den Fahrzeugpark). Scheiße, denke ich. Aber logisch. Ich habe überhaupt nicht an Deutschland gedacht, warum dürfte ich da landen? Alle aussteigen! Okay, okay. Warum ist es hier so still? Kein Wort. Ah so, 1990 gab es in der Ukraine noch kein Wort des Jahres. 2013 wurde es zum ersten Mal gewählt. Euromaidan war es. Was war aber in der Ukraine vor dem Euromaidan? Ich erinnere mich an ein Meme über die ukrainische Politik in Zyklen: ein guter Präsident, ein schlechter Präsident, Revolution, ein guter Präsident, ein schlechter Präsident, Revolution... Drei Revolutionen soll es geben. Die Revolution der Würde, die Orangene Revolution und die Revolution auf Granit. Wie war diese erste? Ich kann mich nicht daran erinnern, ich bin 1990 geboren. Sie war friedlich. Sie war studentisch.

Ich fange an zu gehen. Ich sehe Menschen, junge Gesichter, ich sehe eine Menschenkette zwischen Lwiw und Kyjiw und verstehe nicht, wie man sie in der Vor-Facebook-Eiszeit überhaupt organisieren konnte? Ich sehe Zelte, ich sehe Plakate: "Es ist besser zu sterben, als in der Sowjetunion zu leben", "ich bin bereit, das Leben auf den Altar der freien Ukraine zu legen", "239 - Schande" (die Zahl kommt von der parlamentarischen Mehrheit, die aus Kommis bestand). Ich sehe eine Zeitung und versuche zu verstehen, was für ein Tag ist es heute. Ich frage eine Frau: "Der Wievielte ist heute?" - "Дев'яте" (Der neunte) - "November?" - "Oktober. 1990", sagt sie gewundert, umarmt mich dann und fügt hinzu: ходімо! (Lass uns gehen!)

Ich komme mit. Im Fernsehen zeigt man den runden Tisch.

"Mama,", denke ich, "wie werde ich nach Hause kommen?"
"Wo bist du", höre ich ihre Stimme. "In 1990", sage ich. "Wo genau?" "Ich weiß nicht", sage ich. "Was siehst du?"

"Einen runden Tisch. Im Fernsehen". "Wer ist da?" "Wer ist da?", frage ich die Frau, mit der ich zusammensitze. "Krawtschuk", sagt sie. "Krawtschuk", wiederhole ich. "So ein Arschloch!", sagt die Frau. "Er hat versprochen, dass der runde Tisch ohne Zensur gezeigt wird!" "Mama!", rufe ich, "wie komme ich nach Hause?" Ihre Stimme ist weit entfernt, ich höre sie mit Störungen, als ob ich hier noch früher, vor 20 Jahren wäre und versucht hätte, mir die Deutsche Welle anzuhören. Ich höre nur, wie sie das Ende meines Namens ausspricht. Ein ukrainisches Diminutiv, ein -chen: "...tschka!"

Wie komme ich nach Hause? Wie komme ich nach 2020? Da kommt eine Stimme von oben: "Halte dich an das Wort fest!" - "An welches Wort?!" - "Sei kreativ!", sagt die Stimme von oben. Ich stehe da und weiß nicht, was ich tun muss. Der Wind verstärkt sich. Er wirbelt sich. Er zieht an mir und wirft mich in die Zukunft. "Wenn du nach Hause willst, musst du ein Wort des Jahres wählen", kommt wieder die bekannte Stimme. "Ich weiß es nicht!", weine ich. "Nur ein Wort für die 90er". - "Ich kann nicht!" "Sag etwas. Was hast du als letztes gehört?" "Tschka", sage ich. "Und Krawtschuk".

...

"Ich will Krawtschutschka für das ukrainische Wort des Jahres 1990 nachträglich nominieren. Dies ist eine Sackkarre, die bis zu 100 Kilogramm Last tragen konnte, in den 90er Jahren populär wurde und meistens von den Kleinhändlern oder Datschniks (Inhabern von Datschas) gebraucht wurde und nach dem Namen von Leonid Krawtschuk genannt wurde, da sie zu seiner Regierungszeit boomte", - höre ich mich selbst reden. Ich wache auf. Dieser Satz ist der einzige, an den ich mich erinnern kann. Ich gehe googeln. "Am 3. September 1993 hat er die Masandra Vereinbarungen unterschrieben, die sich auf das weitere Schicksal der Platzierung der russischen Flotte auf dem Territorium der Ukraine und der Atomwaffe bezogen haben", lese ich in der ukrainischen Wikipedia. 1994 hat er eigenständig die Entscheidung getroffen, die Vereinbarung mit den USA und Russland zu unterschreiben und die Atomwaffen an Russland abzugeben. Im November 2004 wurde ihm der Titel Doctor honoris causa der Kyjiwer Mohyla Akademie entzogen. Wegen seiner Position zur Orangen Revolution.

"Selenskyjverlieh Krawtschuk den Orden von Jaroslaw dem Weisen", lese ich auf Facebook.

"So ein...", erinnere ich mich an die Stimme.

Подорож у часі Елизавета Жданова

Я планую подорож. Одну з небагатьох, які ще можна дозволити собі у карантин. Подорож у німецьке минуле.

Їхати дуже далеко я не збираюсь. Точно не в моторошне

минуле світових війн. У Веймарську республіку? Там я, мабуть, і слова б не зрозуміла. Це має бути якийсь момент, в якому б хотілося опинитись. Не довго думаючи обираю 9 лютого 1989. Цей день я знаю, я вже стільки разів переживала його, ніби й насправді жила там і тоді.

Я закриваю очі, притискаю долоні до вух і слухаю вітер. Вітер, який уносить мене до минулого. Як потяг. Зупинка перша: 2019 - Respektrente (пенсія "на знак поваги до праці"). Вихід праворуч. 2018 - Heiẞzeit ("гаряча пора"). 2017 - Jamaika-Aus ("Ямайки не буде"). Пересадка на Ehe für alle ("Шлюб для всіх") і #Me Too. («Я також») 2016... Я проїжджаю повз „післяправди“ (postfaktisch), коли нікого не цікавило, що дійсно відбувалося, а що ні. Я думаю про час, коли відбувалася Революція Гідності, коли я сиділа перед екраном, і намагалася зрозуміти, що було насправді, а що – ні. Це фейк? Чи це фейк, що це фейк? Чи це фейк, що це фейк, що це фейк? Новинам з телевізора вірити було не можна. Ми тоді дивились Громадське, єдиний незалежний від можновладців канал, що фінансувався глядачами, а не олігархатом.

2015 – переселенці. Для мене це було словом 2014-го. З одним префіксом – «внутрішні». Це був момент, коли я змогла подолати отой паралюзучий все тіло стан, і поїхала до вокзалу, щоб хоч якось допомагати людям. Щоб робити хоч щось, що має сенс, відчувати щось окрім страху і відчаю. Ви звідки? Куди зараз? Чаю? З цукром? Ложку чи дві?

2014 – Lichtgrenze («кордон зі світла»). Я пам'ятаю його! Це було у новинах. Так красиво: ліхтарики, що їх поставили по Берліну на місці, де раніше була стіна, на згадку про неї. Я тоді написала вірш.* Українською. Він був, насправді, не про Німеччину, хоч і називався «25 років як впала стіна». Чому я весь час думаю не про Німеччину, а...?

2013 - "ГроКо" ("велика коаліція"), 2012 - "рятівний механізм", 2011 - "стрес-тест". Поїзд прискорюється: "розлючений громадянин", "абрепремі" (доплата на нову машину), "фінансова криза", "кліматична катастрофа", "миля фанів", "бундесканцлерка", "Харц IV",

"стара Європа", "тойро" (коштовний євро), "11 вересня", "справа про відмивання "брудних" грошей".

Зарізка зупинка, я майже не падаю. 1999 – «міленіум». Я у дев'яностих і я розумію все менше. Себто нічого не розумію, поки мене не швиряє у 1991. Besserwessi – всезнайко з заходу. Контомінація зі слів «німець з заходу» та «краще». Тобто такий, що знає, що краще робити німцю-східняку. Люблю контомінації. І все ще думаю про Україну, про родичів і знайомих багатьох українців, яким з Росії було краще видно, що тут у нас відбувалося у 2014-му. Наступна зупинка: 1990 – «нові федеральні землі». Я вже бачу, що у 1989 має бути зупинка на вулиці Reisefreiheit (вул. Свободи Пересування). Це, доречі, українське слово року 2017 (безвіз). Я збираюся докупити перед останім перегонем між станціями, перед тим, як нарешті побачу своє 9 листопада.

Потяг стоїть. І стоїть. А я чекаю. І чекаю. І. Розплющую очі. 1990. До московського проспекту, а далі в депо. От халепа! Хоча, логічно. Я взагалі не думала про Німеччину, з чого б мені тоді й опинитися в ній? Проходіте на всі вільні двері! Не затримуйте відправлення електропоїзду. Ну добре, добре. Чому тут так тихо? Жодного слова. А, ну, звісно ж, у 1990 в Україні ще не було слова року. Лише у 2013-му обрали перше. То був Євромайдан. А що було в Україні до Євромайдану? Я згадую один мем про циклічність української політики: хороший президент, поганий президент, революція, хороший президент, поганий президент, революція... Має бути три революції. Революція гідності, Помаранчева революція і Революція на граніті. Якою була оця перша? Я не можу цього пам'ятати, я народилася у 1990-му. Вона була мирною. Студентською.

Починаю йти. Я бачу людей, молоді лица, «живий ланцюг» зі Львова до Києва, не розумію, яке таке взаглі можна було організувати у дофейсбучно-льодовиковий період? Бачу намети, бачу плакати: "Краще померти, ніж жити в Радянському союзи", "Я готовий покласти життя на вівтар вільної України", "239 - ганьба" (число позначає парламентську більшість, що складалася з комуняк). Я дивлюся на газету і намагаюся зрозуміти, що сьогодні за день. Питаю в якоїсь жінки: «Яке сьогодні?» – «Дев'яте.» – «Листопада?» – «Жовтня. 1990-го» – каже вона здивовано, обіймає мене і додає: «Ходімо!»

І я йду з нею. По телебаченню показують круглий стіл.

"Мамо, – думаю я, – як же я повернутися додому?" "А де ти?", – чую її голос. "У 1990" – кажу. "А де саме?" "Не знаю". "Що ти бачиш?" "Круглий стіл. По телевізору". – "І хто там?" – "Хто це?" – питаю я жінку, поруч з якою сиджу. "Кравчук" – каже вона. "Кравчук" – повторюю я. "Такий вже покидьок!", – каже жінка.

"Обіцяв, що круглий стіл передаватимуть без цензури!" "Мамо!" – кричу я. – "Як я дістанусь додому?" Її голос десь дуже далеко, я чую її з перешкодами, так, як я би чула її іще на 20 років раніше, якби намагалася слухати звідси Німецьку хвилю. Я чую лише, як вона вимовляє моє ім'я, лише його закінчення. Самісеньке "...чка!"

Як я повернуся додому? Як повернуся у 2020-ий? Озивається голос згори: «Тримай слово!» – «Яке слово?!» «Вигадай щось цікаве!», каже голос. Я стою і не знаю, що робити. Вітер зривається. Вітер посилюється. Він хопає мене і кидає мене у майбутнє. «Якщо хочеш додому, маєш вибрати слово року», – чую цей голос знов. «Я не знаю!», – заливаюсь сльозами. «Лише одне слово для дев'яностих». «Не можу!» – «Скажи хоч щось. Що ти чула востаннє?» «-чка», кажу. «Та Кравчук».

...

«Я хочу номінувати заднім числом термін «кравчучка» на Слово 1990 року. Кравчучка – це візок, здатний перевозити вантаж вагою до 100 кілограмів, що став популярним у 90-х роках і використовувався переважно дрібними торговцями або власниками дач. Його назва походить від прізвища Леоніда Кравчука, оскільки саме за його часів використання цього знаряддя набуло масового характеру», – чую свій власний голос. Я прокидаюся. Це речення – єдине, про що пам'ятаю. Йду гуглити. "З вересня 1993 року він підписав Масандрівські угоди, які стосувалися подальшої долі розміщення російського флоту на території України та ядерної зброї", – читаю в українській Вікіпедії. «У 1994 році він самостійно прийняв рішення про підписання угоди із США та Росією та передачу ядерної зброї Росії. У листопаді 2004 він був позбавлений звання почесного доктора Києво-Могилянської академії. Через свою «негромадянську позицію» під час Помаранчевої революції».

"Зеленський нагородив Кравчука орденом Ярослава Мудрого", – читаю на фейсбуці.

"Такий вже..." – згадую голос.

Реконструкція, архівація, пам'ять і касетна плівка

Татьяна Непипенко

Десь на Лівому березі чи на Правому, між п'яти-, дев'яти- чи шістнадцятиповерхівок, у квартирі, в під'їзді, у дворі (був той двір густо засаджений тополями та кущами бузку чи розбитий на кілька величезних клумб під вікнами та дитячий майданчик із табличкою “депутат такий-то, дуже дякуємо”) — десь посеред усіма цими декораціями чи може й поза ними лежали одне на одній, стояли одна біля одної касети.

Зрештою, нехай це буде квартира.

Отже, у квартирі на полиці лежали касети. Касети лежали на полиці й було це вкрите пилом нагромадження позбутим можливості висловитися, а проте їх пам'ять ніхто відняти не міг. Вони все пам'ятали, навіть якщо ніяк не могли збагнути, хто ж їх цією пам'яттю наділив. Під час перемотки з касет іноді вилізала стрічка та закручувалась у клубки й було це подібно до того, як кусає себе за хвіст величезний змій, що, звичайно, під одним із київських мостів живе та обкладає кільцями своєї лискучої зміїної шкіри всі зарубки, що їх ставить на мостах історія.

Котра з касет мала на собі записану Історію?

Жужмо плівки жовтневого дня змотувалось простою ручкою — тією ж, що її згодом забудуть на підвіконні жовтого корпусу. Цього дня було, може, забагато жовтого, жовті букви погано видно на білому ватмані, для плакатів використовують шматки картону, частини коробок, обгортки, упаковок, всього, що має пласку цупку поверхню та на чому можна писати. Плакати й

гасла пишуться вже іншою ручкою, та, якою змотували касетну стрічку, залишається на підвіконні, тоді як університет переповнюється людьми, водночас пустіє, міліє, з глибин його підіймаються хвилі. Збільшується хвилювання. З одного берега на інший суне величезна хвиля, Дніпро спокійний, але міст через нього — бен-тежний, бо по мосту йдуть люди.

Так місто наповнюється людьми, коли жовтого забагато, жовте на білому непомітно, інші кольори ще не виникли, але їх час настане зовсім скоро, кольори стануть невербальними способами вираження, зрештою, виродяться в текст, і от тоді почнеться Історія, ще навіть без касетних стрічок, плівок чи будь-чого. Місто, без сумніву, пишеться і читається, проте місто в його цілком специфічний час наповнене звуками, ніби весь той текст, написаний — рядки з шістдесятих, рядки, може, звідкись ще далі, ще глибше — вирішили озвучитись, вимовитись, записатися на стрічки. Потім хтось їх по місту розвісив. Десять років потому касетні стрічки можна буде побачити на кущі чи лавці, навішані гірляндами. Символічна обгортка минулого.

Історії записуються на папері, ручка забувається на підвіконні, для плакатів використовують шматки картону, гасла розбирають на цитати, людей фотографують з плакатами. Світлини висвітлюють, касети повторюють, текст здійснюється, втілюється, програється, але не програє і можливо зовсім трохи грається.

“Історія пишеться на граніті” — так можна було б сказати, маючи на увазі, звісно: історія пишеться замість конспектів лекцій, на перших сторінках журналів та газет, що їх купами зносять на Майдан, на перших сторінках Самвидавів та старих книжок, о, ця звичка

Christian Dietrich (Kpicmian Dimpix)

Wer Gewalt ausübt, und sei es der Staat, delegitimiert sich damit selbst. Daher darf man sich nicht von Angst lähmen lassen, was nicht heißt unvorsichtig zu sein. Autoritäre Macht lebt von Angst. Die Überwindung dieser Angst ist Teil oppositionellen Handelns, also lernen, mit der eigenen Angst umzugehen.

Той, хто застосовує насильство, навіть якщо це держава, делегітимізує себе. Тому страх не повинен вас паралізувати, але це не означає, що можна втрачати пильність. Авторитарна влада живе страхом. Подолання цього страху є частиною опозиційних дій, тобто слід навчитися боротися зі своїм власним страхом.

підписувати дату й місце придбаної/отриманої книги, історієтворча звичка!

Історії пишуться на касетних стрічках. Тексти з'являються поодиночі, прилітають метушливими зграйками, приносяться вітром, тріпотінням тканини, паперу та тріпотінням внутрішніх матерій. Процес відбувається, писати-записувати стає програвати-повторювати. Кому ми програємо, коли програємо щось знову? Ще перегляд, ще перегляд, і ще. Ранкові новини, випуск газети, перші шпальти, купка людей, від учорашнього дня їх стало більше, надто швидка ескалація подій, а проте жертв немає, хоч провокацій вистачає. Хтось спалює партійний квиток, такі от практики роботи з текстом відбуваються. Переглянути чи дивитися знову? Касетний програвач іноді закладає.

З магнітофона лунає музика. Найгучніше, найуспішніше грається в гаражних групах якийсь миршавий гранж. Текст продовжує вилітати стрічками, відриватися й падати долу. Уривчасто, променисто, нестримно.

Десь там починається репортаж: день перший, спланована акція чи спонтанне-нестримне-волевиявне щось? Сплановане волевиявлення, щирий цинізм, розподіл на ролі (триває, прямо зараз, доки ручка лишається на підвіконні, за якихось кілька сотень від того підвіконня люди діляться на групи). Текст зароджується із плакатів, гучномовців, мовчання. Зі сформульованих вимог і озвучених надій, бо світ створюється словом і за шістнадцять днів слів вистачає на щось, здатне розворушити граніт і збудити щось, що знаходиться під фундаментами будівель якими б міцними й конструктивістськими вони не були.

Кажуть, "міцний, як граніт" — то наскільки міцним є насправді граніт? Чи міцність його зосереджена в здатності зберігати події?

Граніт все пам'ятає, а місто оточене пам'яттю і Київ — величезний архів. Здається, Дерріда писав, що архівація це ще й створення подій минулого, не лише їх запис. Архів створюють люди

або —

Світ касетних плівок і програвачів замикається, як замикається стрічка на катушці. Продовжується репортаж.

Rekonstruktion, Archivierung, Geschichte und Kassetten

Tetyana Nepypenko

Irgendwo am linken oder rechten Ufer des Dnipro, zwischen fünf-, neun- oder sechzehn-stockigen Gebäuden, in irgendeiner Wohnung oder irgendeinem Hof (entweder war dieser Hof dicht mit Pappeln und Fliederbüschen bewachsen oder durch mehrere riesige Blumenbeete unter den Fenstern der Häuser geteilt oder hatte einen Spielplatz mit einer Tafel, auf der man sich für den Spender bedankte), also irgendwo mitten in diesem Umfeld oder vielleicht auch außerhalb davon, lagen sie verstreut oder standen aufgereiht: Kassetten.

Sagen wir, es war eine Wohnung...

In dieser Wohnung standen also diese Videokassetten. In Reih und Glied aufgestellt, waren sie von Staub bedeckt. Sie hatten keine Möglichkeit sich bemerkbar zu machen, und so konnte ihnen niemand ihre Inhalte entlocken. Dabei erinnern sie sich an alles, auch wenn sie nicht wussten, wer ihnen all diese Geschichten vermachte. Wenn man die Kassetten zurückspulte, quoll aus ihnen manchmal das Band und formte Kugeln - wie eine riesige Schlange, die sich in den Schwanz beißt. Und natürlich lebt diese riesige Schlange unter den Brücken von Kiew, wo sie mit ihren Schuppen ihrer glänzenden Haut all die Narben verdeckt, die an der Brücke hinterlassen wurden.

Welche Kassette hatte nun welche Geschichte?

Ein Band enthielt einen Film vom Oktober 1990 und wurde mit einem Stift gespannt. Dieser Stift wurde einfach auf der Fensterbank des gelben Gebäudes vergessen. An diesem Tag gab es vielleicht zu viel gelb, denn die vergilbten Buchstaben auf dem weißen Velinpapier waren nicht mehr zu erkennen. Plakate wurden aus Pappe von Verpackungskartons gemacht - aus allem, was eine flache, stabile Oberfläche hatte und worauf man schreiben konnte. Die Slogans wurden an der menschengefüllten Universität mit anderen Stiften geschrieben als mit dem, der auf der Fensterbank liegen blieb und mit dem die Kassette gespannt wurde. Gleichzeitig war die Universität leer und blass. Aus ihren Tiefen entstanden Wellen. Die Aufregung stieg. Eine riesige Welle bewegte sich von einem Ufer zum anderen. Dabei war der Dnipro ruhig.

Aber die Brücke darüber bebte, weil Menschen im Gleichschritt über die Brücke marschierten.

Also, die Stadt ist voller Menschen, wenn es zu viel Gelb gibt, wenn man Gelb auf Weiß nicht wahrnehmen kann. Noch sind keine anderen Farben erschienen, aber ihre Zeit wird bald kommen. Farben werden zur nonverbalen Ausdrucksform, bilden schließlich Text und dann beginnt Geschichte, auch ohne Kassetten, Filme oder etwas anderem. Die Stadt wird zweifellos beschrieben und gelesen. Dabei ist die Stadt in dieser besonderen Zeit voller Geräusche, als ob sich der gesamte geschriebene Text - Zeilen aus den Sechzigern, Zeilen vielleicht aus einer noch anderen, noch tiefgründigeren Zeit – dazu entschlossen hätte, auf Band zu sprechen. Dann wurde der Text in der ganzen Stadt aufgehängt. Zehn Jahre später sind die Kassetten an Büschen oder Bänken wie Girlanden zu sehen. Eine symbolische Verhüllung der Vergangenheit.

Geschichten werden auf Papier geschrieben, der Stift wird auf der Fensterbank vergessen, Pappe wird für Plakate verwendet, Slogans werden in Zitate zerlegt, Menschen werden mit Plakaten fotografiert. Die Fotos werden hervorgehoben, Videos wiederholen sich, der Text wird ausgeführt, manifestiert sich, wird abgespielt, geht aber nicht verloren, sondern wird interpretiert.

„Geschichte ist in Granit gemeißelt“ – natürlich könnte man das sagen. Geschichte wird statt den Aufzeichnungen von Vorlesungen auf den Titelseiten der Zeitungen geschrieben, die auf dem Maidan hundertfach verteilt werden. Geschichte wird auf den Titelseiten der selbstherausgegebenen Zeitungen und in alten Büchern geschrieben. Oh, diese Gewohnheit, Datum und Ort eines gekauften oder geschenkten Buchs darin einzutragen – eine geschichtsträchtige Gewohnheit!

Geschichten werden nicht nur auf Papier, sondern auch auf Video aufgezeichnet. Texte erscheinen allein, kommen in geschäftigen Schwärmen, die vom Wind, von flatterndem Stoff, Papier und ihrer inneren Materie getragen werden. Der Schreibprozess verwandelt sich in eine spielerische

Wiederholung. Was verlieren wir, wenn wir etwas aufgeben? Eine Wiederholung nach der anderen. Nachrichten am Morgen, die Ausgabe einer Zeitung, die ersten Schlagzeilen, eine Handvoll Leute. Seit gestern sind es mehr Menschen, und die Ereignisse eskalieren immer schneller. Aber es gibt keine Opfer, obwohl ausreichend provoziert wird. Jemand verbrennt sein Parteibuch. Dies ist auch eine Art, mit Texten zu arbeiten. Wieder und wieder anschauen? Der Kassettenrekorder klickt manchmal.

Musik läuft vom Band. Garagengruppen machen die beste und lauteste Musik, und man spielt nur lässigen Grunge. Der Text schallt von den Bändern, löst sich und fällt herunter. Unvermittelt, strahlend, hemmungslos.

Die Berichterstattung beginnt am ersten Tag der geplanten Aktion. Oder war es eine gewollt-spontane, ungezügelter Aktion? Ist es Ausdruck des Willens, eines aufrichtigen Zynismus, einer Rollverteilung? Bleiben diese solange der Stift auf der Fensterbank liegt und werden Menschen wegen unzähliger Fensterbänke in Gruppen eingeteilt?

Der Text stammt von Plakaten, schallt aus Lautsprechern und entsteht durch Stille, aus formulierten Forderungen und Hoffnungen, die sich in Wörtern verkörpern. Letztlich wird die Welt durch Worte erschaffen. Schließlich reichen sechzehn Tage für ausreichend viele Worte, um den Granit unter den Fundamenten der Gebäude zu erschüttern, egal wie mächtig und konstruktivistisch sie auch gewesen sein mögen.

Man sagt "stark wie Granit" – doch wie stark ist Granit eigentlich? Konzentriert sich seine Stärke darauf, Ereignisse als Erinnerung zu speichern?

Granit erinnert sich an alles, und die Stadt ist von Erinnerungen geprägt, so dass Kyjiw tatsächlich ein riesiges Archiv ist. Jacques Derrida schrieb vermeintlich: "Archivierung ist auch die Schaffung von Ereignissen in der Vergangenheit und nicht nur deren Aufzeichnung". Aber Archive werden von Menschen erstellt.

oder -

Die Welt der Kassetten und Abspielgeräte schließt sich wie ein Band auf einer Rolle. Ein Bericht folgt...

Gerald Praschl (Геральд Прашл)

Wenn man in einer so freiheitlichen Gesellschaft aufgewachsen ist, wie wir sie heute haben, ist es schwierig zu verstehen, wie totalitäre Regime funktionieren. Ein einziger Besuch einer Gedenkstätte hilft sicher nicht dagegen, aber motiviert vielleicht, sich weiter damit zu beschäftigen.

Коли зростаєш у такому вільному суспільстві, як сьогодні, важко зрозуміти, як функціонують тоталітарні режими. Одне відвідування меморіалу, звичайно, не допомагає, але, можливо, мотивує продовжувати займатися цим.

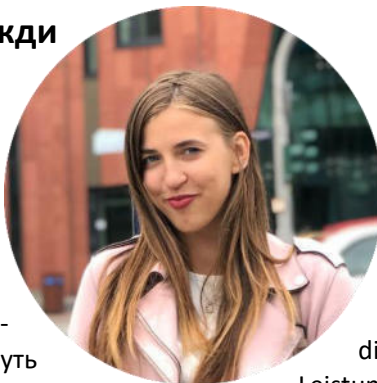
Не знати історії – означає назавжди бути дитиною (Цицерон)

Валерія Мельник

Історія захоплює, хвилює, навчає. Вона нікого не залишає байдужим, вона поглинає і не дає вислизнути з її глибин без певного враження, негативного чи позитивного, вирішувати Вам. Люди, які знають власну історію, ніколи не зневажатимуть здобуття нації та надбання культури. А люди, які беруть участь у створенні історії – поготові.

Політика – це місце, де рідко можна зустріти молодь та дітей. Та саме молодь здатна змінити ситуацію, саме вони готові йти на зміни та вести за собою людей, саме з них починається наше майбутнє. Студенти – люди, які ще не обтяжені страхом перед наслідками, не розчаровані та не загнані в кут своїми ж невдачами; це люди, які вірять в свою всемогутність та вірять, що перед ними повністю відкритий світ. Саме вони, втомлені несправедливістю; владою, яка не прислухається до власного народу, вийшли на протест. Їх методи були радикальними, а жага до змін бурлила кров. Юні повстанці, які хотіли, щоб їх голос був почутим та врахованим. Якщо це все ж не вдавалось, студенти вдавались до радикальних дій – голодування. Це сколихнуло рівновагу, пішло не по плану. Було видно скрутність становища та невідступність бунтарів. Невблаганність, готовність йти на все, безстрашність. Це лякає, проте захоплює. Наполегливе прагнення студентів до свободи надихнуло чимало людей. Вони змогли повести за собою мільйони, змогли показати вихід з безвиході. Дії студентів транслювали по телебаченню, про них писали в газетах, передавали по радіо – це нікого не могло залишити байдужим. Слова відгукувались та знаходили місце прямо у серці народу. Кожен відчував певну відповідальність за те, що відбувалось, кожен хотів внести свій вклад у цю доленосну революцію. Молодь нагадувала старшим поколінням, що бажання мають здатність здійснюватись і не тільки в далеких мріях. Людей ставало все більше і більше. Все більше міст виходило в підтримку протесту, ніхто не міг залишатись осторонь. Матері, які не вірили в краще майбутнє – побачили схід нового сонця. Вчителі, які не бачили кінця краю невдачам – віднайшли відблиск власних мрій у студентах. Дідусі, знесилені байдужістю – відчули тепло перших променів. Студенти, які не могли змиритися з ситуацією – перемогли.

Перша перемога без кровопролиття, без жертв, без насильства, без смертей. Це була однозначна перемога для всіх, вона пронизала кожного в саме серце. Голос народу звучав гучно і чітко. Він не благав, він вимагав. Гордість. Незалежність. Революція на граніті.

Wer die Geschichte nicht kennt, bleibt für immer ein Kind (Cicero)

Valeria Melnyk

Geschichte fasziniert, fesselt, lehrt. Sie lässt niemanden gleichgültig, sie berührt und lässt es nicht zu, ihren Fängen ohne einen gewissen Eindruck – ob positiv oder negativ, das ist Ihre Entscheidung – zu entkommen. Menschen, die ihre eigene Geschichte kennen, werden die Leistungen und das kulturelle Erbe ihrer Nation niemals verleugnen. Und Menschen, die an der Geschichtsschreibung beteiligt sind, stehen bereit.

In der Politik findet man selten junge Menschen oder gar Kinder. Aber es sind gerade junge Menschen, die eine Situation ändern können. Sie sind bereit, Menschen zu beeinflussen und zu führen. Von ihnen geht die Zukunft aus. Studenten sind noch nicht durch Angst vor Konsequenzen gelähmt, haben noch keine Enttäuschungen erlebt oder wurden durch ihr eigenes Versagen in die Enge getrieben. Sie glauben an ihre Fähigkeiten und an eine Welt die ihnen vollkommen offen steht. Sie sind den Ungerechtigkeiten überdrüssig. Doch der Staat, der nicht auf die eigenen Leute hören wollte, protestierte. Ihre Methoden waren radikal und ihr Durst nach Veränderung überwog. Es waren junge Rebellen, die wollten, dass ihre Stimme gehört wird und etwas zählt. Als das immer noch nichts half, griffen sie zu noch radikaleren Mitteln – Hungerstreik. Die Schwierigkeit der Situation und die Unnachgiebigkeit der Rebellen war offensichtlich. Sie waren unerbittlich, bereit, alles zu tun, furchtlos. Einerseits beängstigend, andererseits faszinierend. Das beharrliche Verlangen der Studenten nach Freiheit inspirierte viele Menschen. Sie vermochten Millionen zu führen und einen Ausweg aus der Sackgasse zu zeigen. Die Aktionen schafften es in Funk und Fernsehen, Zeitungen berichteten darüber. Niemand konnte demgegenüber gleichgültig bleiben. Ihre Worte fanden Gehör und einen Platz in den Herzen der Menschen. Jeder fühlte eine gewisse Verantwortung vor dem, was vor sich ging. Jeder wollte an dieser schicksalhaften Revolution teilnehmen. Die jungen Leute erinnerten die ältere Generation daran, dass Wünsche wahr werden können und keine Träume bleiben. Mehr und mehr Menschen schlossen sich ihnen an. Weitere Städte unterstützten die Proteste. Niemand konnte sich dem entziehen. Mütter, die nicht mehr an eine bessere Zukunft glauben wollten, erblickten Licht am Horizont. Lehrkräfte, die an kein Ende der Fehlschläge glaubten, sahen ihre eigenen Träume bei den Studenten wie in einem Spiegel. Großeltern, erschöpft von der Gleichgültigkeit, spürten lang vergessene Hoffnung. Die Studenten, die die Situation nicht einfach hinnahmen, haben gewonnen.

Der erste Sieg ohne Blutvergießen, ohne Verluste, ohne Gewalt und ohne Toten. Es war ein klarer Erfolg für alle und berührte jeden im Herzen. Die Stimme des Volkes erschallte klar und deutlich. Das war kein Betteln, sondern eine Forderung. Stolz. Unabhängigkeit. Die Revolution auf Granit.

Das Mauerblümchen und der Baum

Emil Müller (Pseudonym)

„Wie lange stehst Du hier schon?“ – „In Deinen Maßstäben gemessen, sehr, sehr lange. Es muss Anfang der 1920er Jahren gewesen sein, als man mich hierher verpflanzte.“

„Oj, dann hast Du sicher schon einiges erlebt!“ „Ja, aber all das ging wie im Fluge vorbei. Die Goldenen Zwanziger waren in Berlin sehr nett. Das Leben blühte, die Menschen waren gut gelaunt. Aber dann, zur Zeit der Weltwirtschaftskrise war es schwer. An mir erhängte sich sogar ein Bankangestellter, der alles verloren hatte. Das beichtete er mir, kurz bevor er vom Ast sprang. Es war nicht der erste Tote, den ich zu verzeichnen hatte. Wenige Jahre später knöpfte man hier einen an mir auf. Er trug so eine seltsame Armbinde mit einem Stern drauf. Das muss im November 1938 gewesen sein. Ich hörte damals viele Scheiben zerbrechen. Zu der Zeit legte ich gerade mein Gewand ab und bereitete mich auf den Winter vor. Wenige Jahre später fielen neben mir Bomben und mich trafen auch Kugeln aus irgendwelchen Gewehren. Schau mal, hier sieht man noch die Narben.“

Der Baum hob einen Ast und das kleine, graue Mädchen machte große Augen, als es das sah. Sie kam vom Prenzlauer Berg an die Mauer, um in diesem November zu sehen, was vor sich ging. Aber sie war so unauffällig und in sich gekehrt, dass sie kaum beachtet wurde. An dem großen Baum blieb sie stehen, setzte sich auf die Mauer und begann zu reden.

„Tut das weh?“ „Nein, längst vergessen, nach all diesen Jahren! Aber da drüben, in dem Haus, da lief irgendwann ein Volksempfänger. So laut, dass auch ich diese flammende Rede vernahm. Der Typ faselte etwas von totalem Krieg. Das schmerzte, denn ich hatte sehr wohl eine Ahnung, was Krieg bedeutet und welches Leid so etwas mit sich bringt. Deshalb bin ich gerade froh, dass die letzten Tage trotz der angespannten Lage so friedlich abliefen.“

„Ja, den Leuten scheint es zu reichen. Sie wollen sich nicht länger einsperren lassen und zu ihrem Glück gezwungen werden. Dabei gibt es doch so einiges Gutes in unserem Land. Die Kinderbetreuung, die Gleichstellung der Frau, die Polikliniken und der Versuch, eine gerechte Gesellschaft zu schaffen!“

„Ach Kindchen, ich hörte viel Gegenteiliges. Einige Jahre bevor Du wohl zur Welt kamst sprach da einmal einer aus dem Volksempfänger von einem Unrechtsregime. Dieses Regime soll ein bis dahin unbekanntes neues Unrecht begangen haben. Und wenige Zeit später redete da einer von Freiheit. Der meinte, er sei ein Berliner, obwohl er sich aber gar nicht so anhörte. Der sprach nämlich in einer anderen Sprache.

Soweit ich das interpretieren kann, ging es um diese Mauer, auf der Du nun sitzt. Die wurde damals gebaut. Sie nahm mir die Morgensonne, was mich traurig machte. Aber was sollte ich schon dagegen ausrichten? Und erst Anfang dieses Jahres hörte ich aus dem Volksempfänger eine Stimme, die meinte, dass diese Mauer noch 50 und noch 100 Jahre stehen bleibt.“

„Da hat sich der Sprecher wohl reichlich geirrt, denn nun soll sie fallen! Und mir stülpt man etwas über, was ich vielleicht gar nicht will. Das alles im Namen des großen Wortes Freiheit, mit dem ich nichts anzufangen weiß. Oder weißt Du, was Freiheit sein soll? Du, der nicht vom Fleck weichen kann, dem Reisen ein Fremdwort ist?“

„Nein, meine Freiheit ist wohl eine andere als sich ungehindert und ohne Schikanen von der Stelle bewegen zu können. Mich wird wieder das Licht der aufgehenden Sonne erfreuen können. Und ich werde wohl wieder grüner, weil mir meine Blätter Kraft geben werden. So umgehe ich, zu Papier verarbeitet zu werden. Papier, auf das dann Gesetze gedruckt werden, die Dich in Deiner Freiheit einschränken. Die definieren, was richtig und falsch ist. Die Dir vorschreiben, was Du zu denken und zu lernen hast. Papier, das das Strafmaß festlegt, wenn Du Dich nicht an diese Regeln hältst.“

„Aber gab es bei Euch da drüben im Westen kein Papier? Werden den Menschen nicht auch Vorschriften gemacht? Und geht es denn überhaupt ohne Gesetze?“

„Und das fragst Du einen Baum, der nicht lesen kann! Für mich gibt es Gesetze, die andere ausführen und die mich dann beeinträchtigen. Wie damals, als diese elende Mauer gebaut wurde. Ich hatte kein Mitspracherecht. Aber Du! Und wenn Dir etwas nicht passt, kommt im Westen keiner, der Dich daran hindert, es zu äußern oder Dich sogar dafür einsperrt. Vielmehr, so die Idee, sollt Ihr gemeinsam eine Lösung finden und vernünftige Argumente statt Gewalt benutzen. Das nennt sich Demokratie. Aber die verlangt von Dir auch, eine gemeinsam getroffene Entscheidung zu akzeptieren. Für mich heißt Freiheit deshalb auch, Verantwortung für das Gemeinwesen zu übernehmen und sie nicht an andere zu delegieren. Aber ich als Baum gehöre zu Eurer Umwelt und kann nur versuchen, stark genug zu bleiben, um nicht zu Papier zu werden. Und Du, liebes Mauerblümchen, bekommst von mir den Auftrag, dass ich das auch weiterhin versuchen kann.“

Daraufhin bedankte sich das kleine, graue Mädchen. Sie hüpfte von der Mauer und umarmte den Baum für einige Sekunden. Als sie ihn wieder losließ, schien ihr Kleidchen Farbe bekommen zu haben. Sie rannte in den Westen der untergehenden Sonne entgegen.

Дівчинка і дерево

Еміль Мюллер
(Псевдонім)

“Як давно ти тут стоїш?” “За твоїми мірками, дуже-дуже давно. Це було десь на початку 1920-х років, коли мене висадили сюди.”

“Ох, тоді ти, безумовно, пережило багато чого?” “Так, але все це промайнуло напрочуд швидко. “Золоті двадцяті” були такими хорошими в Берліні. Життя процвітало, люди мали гарний настрій. Але тоді, за часів Великої депресії, було важко. На мені навіть повісився банківський службовець, який втратив геть усе. Він зізнався мені в цьому перед тим, як зістрибнув з гілки. Це була не перша смерть, яку я побачило. На мені повісили одного ще через декілька років. На ньому була така дивна пов'язка із зіркою. Це сталося, напевно, в листопаді 1938 року. Тоді я перестало розбивати шибки. В ту пору я саме скинуло свої шати і готувалось до зими. Через кілька років біля мене падали бомби і стріляли кулями з якоїсь гвинтівки. Поглянь, тут все ще видно шрами.”

Дерево підняло гілку, і маленька сіра дівчинка побачивши це, відкрила широко очі від подиву. Вона прийшла до стіни з Пренцлауер-Берг, поглянути, що відбувається у листопаді цього року. Але дівчинка була такою непримітною і замкнутою, що на неї майже не звертали уваги. Вона зупинилася біля великого дерева, сіла на стіну і почала говорити.

“Боляче?” “Ні, після стількох років все давно забулося! Але якось, он там, у будинку, працював народний радіоприймач. Так голосно, що навіть я почуло цю полум'яну промову. Тип розпинався про тотальну війну. Це було боляче, бо я добре розуміло, що означає війна і які страждання вона тягне за собою. Ось чому я дуже раділо, що останні дні були такими мирними, незважаючи на напружене становище.”

“Так, людям, здається, вистачило. Вони більше не хочуть, щоб їх ув'язнювали і примушували вдавати щасливих. При цьому в нашій країні все ж є дещо хороше. Догляд за дітьми, гендерна рівність, поліклініки та спроба створити справедливе суспільство!”

“Ах, дитинко, я чуло зовсім інше. За кілька років до твого народження хтось із народного радіоприймача говорив про режим несправедливості. Кажуть, що цей режим вчинив досі невідому нову несправедливість. А трохи пізніше хтось заговорив про свободу. Він сказав, що він берлінець, хоча звучав зовсім не так.

Насправді він говорив іншою мовою. Наскільки я зрозуміло, йшлося саме про цю стіну, на якій ти зараз сидиш. Її побудували ще тоді. Вона забрала у мене ранкове сонце і я так засмутилось через це. Але що я можу вдіяти? І тільки на початку цього року я почуло з народного радіоприймача голос, який говорив, що ця стіна стоятиме ще 50, а то і 100 років.”

“Мовець, мабуть, сильно помилився, бо вона повинна впасти зараз! І мені нав'язують щось, чого я, можливо, зовсім не хочу. Усе це заради великого слова “свобода”, в якому я нічого ніколи не тямлю. Чи може ти знаєш, що таке свобода? Ти, що не можеш зрушити з місця і навіть не знайоме зі словом “подорож?”

“Ні, моя свобода – це, напевно, щось більше, ніж можливість пересуватися вільно і без утисків. Мене може потішити світло сонця, що сходить. І я, напевно, знову зазеленію, бо моє листя додасть мені сили. Таким чином, я уникаю переробки в папір. Папір, на якому друкуються закони, що обмежують твою свободу. Вони визначають, що правильно, а що ні. Вони диктують тобі, про що ти мусиш думати і чому вчитися. Папір, який встановлює покарання, якщо ти не дотримуєшся цих правил.”

“Але хіба у вас там, на Заході, не було паперу? Хіба людям не вказують, що їм потрібно робити? Чи може там взагалі немає ніяких законів?”

“І ти питаєш це в дерева, яке навіть читати не вміє! Для мене існують закони, які виконують інші, і які потім заважають мені шкоди. Як тоді, коли побудували цю жалюгідну стіну. У мене не було ніякого права на участь у прийнятті рішень. Але ти! Якщо тебе щось не влаштовує, на Заході не знайдеться нікого, хто б завадив тобі висловити свою думку з цього приводу або навіть посадив би тебе до в'язниці за це. Точніше, ідея полягає в тому, щоб разом знайти рішення і використовувати розумні аргументи замість насильства. Це називається демократією. Але це також вимагає від тебе прийняття спільного рішення. Тому, свобода для мене означає брати відповідальність за громадськість, а не покладати її на інших. Але я, як дерево, належу до вашого середовища і можу лише намагатися залишатися досить сильним, щоб не перетворитися на папір. І ти, мила дівчинко, отримаєш від мене доручення, щоб я і надалі намагався це робити.”

У відповідь маленька сіра дівчинка подякувала йому. Вона зістрибнула зі стіни і поспішно обійняла дерево. Коли вона відпустила його, її маленька сукня, здавалося, набула якогось кольору. Вона мчала на Захід, назустріч призахідному сонцю

ÜBER DAS PROJEKT

Anfang 2020 stand die Idee im Raum, zur Deutschen Wiedervereinigung eine Veranstaltung in der Ukraine zu organisieren, um dieses Ereignis vor 30 Jahren zu würdigen. Die Bundesstiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur hatte hierzu die Ausstellung „Umbruch Ost. Lebenswelten im Wandel“, die das Deutsch-Ukrainische Forum an der Staatlichen Iwan-Franko Universität Zhytomyr zeigt. Da allerdings die weniger bekannte „Revolution auf Granit“ auch vor 30 Jahren stattfand, war die Überlegung, beide Jubiläen zu kombinieren.

Ukrainische und deutsche Jugendliche wurden ab Juli 2020 in einer Kreativwerkstatt zunächst mit den beiden Ereignissen von damals bekannt gemacht, um auf dieser Basis ihre eigenen Gedanken in Essays zu verfassen. Daraus entstand eine Broschüre mit den Texten. Außerdem führten sie im August 2020 Interviews mit Zeitzeugen und Kennern beider Ereignisse.

Ende September 2020 wurde im Rahmen des Projekts innerhalb einer Woche eine Performance unter Betreuung des berühmten ukrainischen Regisseurs Dmytro Tomashpolski durchgeführt.

Wegen der Covid-19-Pandemie, verlagerte sich die ursprünglich live geplante Performance der ProjektteilnehmerInnen ins Internet. Dies stellte alle vor große Herausforderungen, förderte aber auch die Entdeckung neuer Möglichkeiten für performative Kunst und grenzübergreifende Kommunikation im Online-Format.

Zur Eröffnung der Ausstellung tauschten sich deutsche Referenten mit ukrainischen Fachleuten in einer Podiumsdiskussion vor Publikum aus. Dabei wurden die Exponate an Vertreter weitere Standorte in der Ukraine übergeben, wo die Exponate bis Ende Oktober zu sehen sind.

Das kombinierte Gesamtprojekt wurde von Mykola Lipisivitskyi, Leiter des Lehrstuhls für Germanistik und Weltliteratur am Institut für Fremdsprachenphilologie der Staatlichen Iwan-Franko Universität Zhytomyr, und Jörg Drescher, Büroleiter des Deutsch-Ukrainischen Forums, initiiert und umgesetzt.

Dieses deutsch-ukrainische Projekt wurde durch das Partnerschaftsprogramm „Culture for changes“ der Ukrainischen Kulturstiftung und das Programm „MEET UP! Deutsch-Ukrainische Jugendbegegnungen“ der Stiftung „Erinnerung, Verantwortung, Zukunft“ (EVZ) umgesetzt.

ПРО ПРОЕКТ

На початку 2020 року виникла ідея організувати в Україні захід на честь возз'єднання Німеччини 30 років тому. Федеральний фонд опрацювання наслідків диктатури СЕПН створив виставку під назвою “Перелом на Сході. Життя і світ в часи змін”, яку показав Німецько-український форум в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Однак, оскільки менш відома “Револуція на граніті” також відбулася 30 років тому, ідея полягала у тому, щоб поєднати обидві річниці.

3 липня 2020 року під час творчої майстерні українську та німецьку молодь познайомили з двома подіями того часу, щоб вони могли використати це як основу для висловлення власних думок в есе. У результаті цього з'явилася брошура з текстами. Крім того, в серпні 2020 року вони провели інтерв'ю з очевидцями і знавцями обох подій.

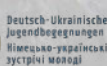
Наприкінці вересня 2020 року в рамках проєкту протягом тижня було проведено перформанс під керівництвом відомого українського режисера Дмитра Томашпольського.

Через пандемію Covid – 19 запланований живий перформанс учасників проєкту довелося провести в режимі онлайн. Це створило великі проблеми для всіх, але також сприяло відкриттю нових можливостей для перформативного мистецтва і транскордонного спілкування в режимі онлайн.

На відкритті виставки німецькі спікери обмінялися думками з українськими експертами перед аудиторією в рамках панельної дискусії. При цьому експонати передали представникам інших місць в Україні, де їх можна побачити до кінця жовтня.

Об'єднаний спільний проєкт було ініційовано та реалізовано Миколою Ліписівіцьким, завідувачем кафедри германської філології та зарубіжної літератури Житомирського державного університету імені Івана Франка, і Йоргом Дрешером, керівником офісу Німецько-українського форуму.

Цей німецько-український проєкт було реалізовано партнерською програмою “Culture for changes” Українського культурного фонду і програмою “MEET UP! Німецько-українські зустрічі молоді” фонду “Пам'ять, відповідальність, майбутнє” (EVZ).

Керівники проекту / Projektleitung:

Микола Ліписівіцький (Mykola Lipisivitskyi)
Йорг Дрешер (Jörg Drescher)

Координаторка / Koordinatorin:

Ольга Виговська (Olha Vyhovska)

Контакт / Kontakt:

Житомирський державний університет
імені Івана Франка /
Staatliche Iwan-Franko-Universität Zhytomyr
вул. Велика Бердичівська, 40
м. Житомир, Україна, 10008
<https://zu.edu.ua/de/>

Фотобанк / Bildnachweis:

Wikipedia, Христина Хоменко (Khristina Khomenko)
Дмитрий Ключко (Dmytro Klochko)

Дизайн / Design:

Анна Пархоменко (Anna Parkhomenko)

Partner:

ГО Німецько-Український форум /
Deutsch-Ukrainisches Forum e.V.
Prenzlauer Berg 14
10405 Berlin
Deutschland
Web: <http://www.d-u-forum.de>

30 років німецької єдності

DEUTSCHE WOCHEN
IN DER UKRAINE

DEUTSCHE-WOCHEN-UKRAINE.COM
FB: DEUTSCHEBOTSCHAFTKIEW

03—23.10'20

Посольство
Федеративної Республіки Німеччина
Київ

ТИЖНІ
НІМЕЧЧИНИ В УКРАЇНІ

#ТижніНімеччини

Diese zweisprachige Broschüre entstand im Rahmen einer Kreativwerkstatt, die von der Iwan-Franko Universität Zhytomyr und dem Deutsch-Ukrainischen Forum durch das Partnerschaftsprogramm „Culture for Change“ der Ukrainischen Kulturstiftung und das Programm „MEET UP! Deutsch-Ukrainische Jugendbegegnungen“ der Stiftung „Erinnerung, Verantwortung Zukunft“ (EVZ) umgesetzt wurde. Sie erschien im Oktober 2020 während der „Deutschen Wochen“, die von der Deutschen Botschaft in Kyjiw ausgerufen wurden.

Ця двомовна брошура постала в рамках творчої майстерні, яка була реалізована Житомирським державним університетом імені Івана Франка та ГО "Німецько-український форум" за підтримки Українського культурного форуму та програми „MEET UP! Німецько-українські молодіжні зустрічі“ фонду „Пам'ять, відповідальність, майбутнє“ (EVZ) в межах партнерської програми "Культура для змін". Вона вийшла в жовтні 2020 року під час "Тижнів Німеччини", які були проголошені посольством Німеччини в Києві"

Deutsch-Ukrainische
Jugendbegegnungen
Німецько-українські
зустрічі молоді

QR-Code

Link zur Website
der Kreativwerkstatt

Посилання на веб-сторінку
творчої майстерні

<http://kreativwerkstatt.d-u-forum.de/>

Copyright / Авторське право

